

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΟΥ ΕΠΙΣΗΜΟΥ ΔΕΛΤΙΟΥ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΤΟΣ ΜΑ'

ΙΩ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ - ΤΗΛ. 72.18.308

15 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1995

ΑΡΙΘ. 3

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ευαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Μνήμη του αγίου Πολυκάρπου. — Μητροπ. Πατρών Νικολδήμου, Μηνύματα Μεγάλης εβδομάδος. — Έπισκ. Άγγελώου Εύθυμιού, Θεολογία του ένδύματος. — Ιωάννου Φουντούλη, Άπαντήσεις σέ λειτουργικές, κανονικές και άλλες άπορίες. — Άρχιμ. Γεροθέου Βλάχου, Η επικαιρότητα της Όρθοδοξου Παραδόσεως. — Άλεξ. Μ. Σταυρόπουλου, Σαράντα χρόνια μετά. — Άρχιμ. Χρυσ. Π. Άβαγιανού, Νεομαρτυρες και Νεοελληνική πραγματικότητα. — Παναγ. Θ. Παπαθεοδώρου, Τό πνεύμα της θυσίας και τό αγωνιστικό φρόνημα στη ζωή των Τριών Τερασχών. — Νικ. Κ. Δρατσέλλα, Η ΙΓ' Κατήχησις πρὸς φωτιζομένους του αγίου Κυρίλλου Τεροσολύμων. — Φς, Τό βιβλίό. — Έπικαιρα.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ
ΤΗΣ
ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Άθήναι, Ιασίου 1 — Τηλέφωνο
72.10.734 • Προϊστάμενος Τυπο-
γραφείου: Σωκράτης Μανρογόνα-
τος, Ήπειρου 132 — Πέραμα.

Μνήμη του αγίου Πολυκάρπου

Τήν 23η Φεβρουαρίου ή Έκκλησία μας έορτάζει τη μνήμη του αγίου Πολυκάρπου, επισκόπου Σμύρνης, ό όποιος ύπήρξε φορεύς της γνησίας άποστολικής παραδόσεως. Καθώς γεννήθηκε μόλις γύρω από τό 70 μ.Χ., είχε τό προνόμιο νά συναναστραφή μαθητές του Κυρίου και νά μαθητεύση στόν μαθητή της αγάπης, τόν Ευαγγελιστή Ιωάννη. Μάλιστα ό Τερτυλλιανός μεταδίδει την είδησι, ότι ό Πολύκαρπος τοποθετήθηκε στην Σμύρνη ως έπίσκοπος από τόν ίδιο τόν Ιωάννη.

Ό άγιος Πολύκαρπος ήταν ό συντονιστής του ιεραποστολικού έργου της Μ. Άσίας. Όπως γράφει ό άγιος Ειρηναίος, πάντοτε «έποιείτο διαλέξεις πρὸς τό πλήθος» και μετέδιδε ό,τι είχε παραλάβει από τούς «έωρακότας τόν Κύριον» και τούς «αυτόπτας του Λόγου». Αυτόι οι είδωλολάτρες έλεγαν γιά τόν Πολύκαρπο: «Ούτός έστιν ό της Άσίας διδάσκαλος, ό πατήρ των Χριστιανών, ό των ήμετέρων θεών καθαιρέτης, ό πολλούς διδάσκων μη θύειν μηδέ προσκυνείν». Γιά νά στηρίξη στην πίστι τούς Χριστιανούς, ό Πολύκαρπος έγραφεν έπιστολές πρὸς διάφορες Έκκλησίες, από τις όποιες σώθηκε μία πρὸς Φιλιππησίους.

Στην έπιστολή αυτή χρησιμοποιεί συγγραφές της Καινης Διαθήκης και έτσι ύποβοηθεί την έξιχνίασι της ιστορίας του Κανόνος των βιβλίων αυτής. Επίσης αναφέρεται σέ χωρία της Α' έπιστολής του Κλήμεντος και έπιστολών του αγίου Ιγνατίου.

Ό άγιος Ιγνάτιος Άντιοχείας, όταν ώδηγείτο στην Ρώμη, γιά νά ύποστη τόν μαρτυρικό θάνατο, συναντήθηκε στην Σμύρνη με τόν άγιο Πολύκαρπο και όταν έφθασε στην Τροία, από εκεί έστειλεν έπιστολή πρὸς αυτόν και πρὸς τούς Χριστιανούς της Σμύρνης.

Ό άγιος Πολύκαρπος ήταν προσηλωμένος στις παραδόσεις της Έκκλησίας. Τούτο φαίνεται έν πρώτοις στο ότι σθεναρώς κατεπολέμησε τις διδασκαλίες των αίρετικών Ουαλεντίνου και Μαρκιόνος, οι όποιοι είχαν νοθεύσει την γνησία άποστολική παράδοσι. Έπειτα χαρακτηριστική είναι ή άφοσίωσις του Πολυκάρπου στην παράδοσι, πού επικρατούσε στην Μικρά Άσία, γιά τόν έορτασμό του Πάσχα. Έπειδή οι Χριστιανοί της Ρώμης έώρταζαν τό Πάσχα κατά τρόπον διαφορετικό από εκείνον, κατά τόν όποιο τόν έώρταζαν στην Μ. Άσία, και επειδή ό άγιος Πολύκαρπος ποθούσε νά επικρατή-

ΜΗΝΥΜΑΤΑ ΜΕΓΑΛΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΟΣ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

Α' ΤΗ ΚΥΡΙΑΚΗ ΤΩΝ ΒΑΪΩΝ ΕΣΠΕΡΑΣ
(ΑΚΟΛΟΥΘΙΑ ΜΕΓΑΛΗΣ ΔΕΥΤΕΡΑΣ)

Τού Σεβ. Μητροπολίτου Πατρῶν κ. ΝΙΚΟΔΗΜΟΥ

2. ΤΑ ΠΑΘΗ ΤΑ ΣΕΠΤΑ

«*Ἴδου ὁ Νυμφίος ἔρχεται...*»

Καὶ μόνον ἡ λέξις «*Νυμφίος*» φέρει εἰς τὴν σκέψιν τὴν συνήθη καὶ γνώριμον εἰκόνα τοῦ ἀνθρώπου ποῦ εἶναι ἔτοιμος διὰ γάμον καὶ διατελεῖ ἐν μέσῳ χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης, τὸ δὲ πρόσωπόν του θάλλει καὶ μαρτυρεῖ τὴν αἴσθησιν τῆς συνεχείας τῆς ζωῆς.

Ἄλλὰ κατὰ τὴν παροῦσαν ἐσπέραν, ψάλλοντες τὸ «*Ἴδου ὁ Νυμφίος ἔρχεται*», καὶ ἀτενίζοντες τὴν εἰκόνα τοῦ «*Νυμφίου*», βλέπομεν αὐτὸν περιλύπον, αἰμόφυρτον καὶ χωρὶς νὰ φέρῃ δείγματα νυμ-

φίου. Καὶ διερωτώμεθα· πῶς δὲν περιβάλλεται τὴν ἀριδύουσαν λαμπρὰν στολὴν ὡς νυμφίος, ἀλλὰ «*ψευδῆ πορφύραν περιβάλλεται ὁ περιβάλλων τὸν οὐρανὸν ἐν νεφέλαις*»; Καὶ «*διὰ τοῦ ἐρυθροῦ τὰ ἰμάτια*»; Διατὶ εἶναι καταπόρφυρα ἐξ αἱμάτων «*τὰ ἐνδύματα αὐτοῦ, ὡς ἀπὸ πατητοῦ ληνοῦ*»; (Ἦσ. ξγ' 2). Τὸ πρόσωπον τοῦ Νυμφίου μας δὲν φαιδρύνει ἡ χαρά, ἀλλ' ἡ θλίψις συνέχει τὴν καρδίαν Του. Δὲν τὸν συνοδεύουν κἂν πρόσωπα προσφιλή, οἰκεῖα καὶ συμπαθῆ. Καὶ ἀπὸ τὰ χεῖλη Του ἐκφεύγει τὸ παράπονον· «*ὅτι ἐκύκλωσάν με κύνες πολλοί, συναγωγὴ πονηρευομένων περιέσχον με*» (Ψαλμ. κα' 17). Ἐχθροὶ γεμάτοι μανίαν καὶ

ση σὲ ὄλην τὴν Χριστιανωσύνη ἢ μικρασιατικὴ λειτουργικὴ παράδοσις, δὲν δίστασε σὲ γεροντικὴ ἡλικία, παρὰ τὶς δυσκολίες τῶν ταξιδιῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, νὰ ἀναλάβῃ ἐπίπονον ταξίδι, γιὰ νὰ μεταβῇ στὴν Ρώμη καὶ νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν ἀποψί του στὸν ἐπίσκοπο Ρώμης Ἀνίκητο, ὁ ὁποῖος ὁμως ἀγωνίσθηκε νὰ πείσῃ τὸν Πολύκαρπο νὰ ἐγκαταλείψῃ τὶς ἀπόψεις του. Ἄλλ' αὐτὸς δὲν ὑπεχώρησε. Χωρὶς νὰ διαρρήξῃ τὴν σχέσιν ἀδελφικῆς ἐνότητος, ἀγάπης καὶ ἐπικοινωνίας, τὴν ὁποία εἶχε μὲ τὸν Ἀνίκητο, ἔφυγε χωρὶς νὰ κάμῃ οὔτε τὸν ἐλάχιστο συμβιβασμό.

Ὁ Πολύκαρπος εἶχεν ἀγαπήσει τὸν Χριστὸ «ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς καὶ ἐξ ὅλης τῆς καρδίας». Εἶχε σταθερὴ καὶ φλογερὴ πίστι. Ὅπως τονίζει ὁ ἅγιος Ἰγνάτιος, γράφοντας τόσον πρὸς τοὺς Ἐφεσίους ὅσον καὶ πρὸς τοὺς Μαγνησιεῖς, ὁ ἅγιος Πολύκαρπος εἶχε πίστιν «ἠδρασμένην ὡς ἐπὶ πέτραν ἀκίνητον». Γι' αὐτὸ στὴν ἐποχῇ, ποῦ ὁ Ἀντώνιος Πίος κήρυξε διωγμὸν ἐναντίον τῶν Χριστιανῶν, ὅταν ὁ ἀνθύπατος τῆς Μικρᾶς Ἀσίας Στάτιος Κοδράτος προστά στὴν πυρὰ τοῦ μαρτυρίου προέτρεψε τὸν γέροντα Πολύκαρπο ν' ἀρνηθῆ καὶ βλασφημῆσῃ τὸν Χριστὸ, γιὰ νὰ σώσῃ τὴν ζωὴν του, ἐκεῖνος μὲ βδελυγμῖα ἀπέκρουσε τὴν πρότασιν, ἔμεινε ἀκλόνητος στὴν πίστιν του καὶ εἶπεν: «Ὀγδοήκοντα καὶ ἑξ ἔτη δουλεύω τῷ Χριστῷ μου καὶ εἰς οὐδέν με ἠδί-

κησε. Πῶς νῦν βλασφημήσω τὸν ἐμὸν Βασιλέα καὶ Σωτῆρα;».

Τὸ λεγόμενον «*Μαρτύριον Πολυκάρπου*» εἶναι ἀπὸ τὰ ἀρχαιότερα Μαρτυρολόγια. Τὸ οὐσιώδες περιεχόμενό του, στὸ ὁποῖο ἐγίναν ἐπουσιώδεις μεταγενέστερες ἐπεξεργασίες, ἐγράφη ἀπὸ κάποιον Χριστιανὸ τῆς Σμύρνης, ποῦ ὀνομαζόταν Μαρκίον, εὐθὺς μετὰ τὸν μαρτυρικὸ θάνατον τοῦ Πολυκάρπου, καὶ εἶχε τὴ μορφή ἐπιστολῆς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Σμύρνης πρὸς τοὺς Χριστιανοὺς τοῦ Φιλομηλίου τῆς Φρυγίας. Τὸ πολυτιμώτατον αὐτὸ κείμενον περιέχει πρωϊμώτατες μαρτυρίες γιὰ τὴν λειτουργικὴν τιμὴν πρὸς τοὺς μάρτυρες καὶ πρὸς τὰ ἅγια λείψανά τους, γιὰ τὸν ἑορτασμὸν τῆς μνήμης τῆς ἡμέρας τοῦ μαρτυρίου ὡς «γενεθλίου ἡμέρας» τοῦ μάρτυρος, γιὰ ἀρχέγονες μορφῆς χριστιανικῶν λατρευτικῶν προσευχῶν κ.ἄ.

Τὸ παράδειγμα τοῦ ἁγίου Πολυκάρπου, ποῦ ἐνέπνευσε τὰ πλήθη τῶν Μικρασιατῶν ἁγίων, μαρτύρων καὶ μεγάλων ἐκκλησιαστικῶν προσωπικοτήτων ὄλων τῶν ἐποχῶν, ὅπως καὶ στὸν αἰῶνα μας λ.χ. τὸν ἅγιον ἱερομάρτυρα καὶ ἐθνομάρτυρα Χρυσόστομο Σμύρνης, πρέπει νὰ ἐμπνέῃ καὶ ἐμᾶς σήμερα, γιὰ νὰ εἴμεθα μιμητὲς τῆς ἐνθέου πολιτείας τους καὶ συνεχιστὲς τῆς παραδόσεως, τὴν ὁποία ἐκείνοι μᾶς κληροδότησαν.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

κακίαν ἐκστομίζουν ἐναντίον Του ὕβρεις καὶ κατηγορίας. Πῶς λοιπὸν νὰ ἔχη τὴν ὄψιν νυμφίου, ὑπ' αὐτὰς τὰς συνθήκας; «*Εἶδομεν αὐτὸν — λέγει ὁ Προφήτης Ἡσαΐας — καὶ οὐκ εἶχεν εἶδος οὐδὲ κάλλος*» (νγ' 2). Προσατενίζει πρὸς τὸν θάνατον, ἐνῶ οἰοσδήποτε ἄλλος νυμφίος περιμένει νὰ ἴδῃ τὴν νέαν ζωὴν νὰ γεννᾶται ἐξ αὐτοῦ.

Παρ' ὅλα ταῦτα, αὐτὸς εἶναι ὁ Νυμφίος τῶν ψυχῶν μας. Εἶναι «*ὁ ὠραῖος κάλλει*» Νυμφίος τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ τὴν ἠγάπησε τόσο πολύ, ὥστε «*ἐαυτὸν παρέδωκεν ὑπὲρ αὐτῆς, ἵνα αὐτὴν ἀγάσῃ*» (Ἐφεσ. ε' 25). Ὑπέστη Πάθη φρικτά, «*μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ*» (Φιλιπ. β' 8), διὰ τὴν σωτηρίαν ἡμῶν, ὡς μελῶν τῆς Ἐκκλησίας Του.

* * *

Εἰς τὴν ἄμετρον αὐτὴν ἀγάπην του πῶς ἀνταπεκρίθη ἡ νύμφη «*δι' ἣν Χριστὸς ἀπέθανεν*» (Α' Κορ. η' 11); Πῶς φέρονται πρὸς Αὐτὸν οἱ ἄνθρωποι; Οἱ πολλοὶ δυστυχῶς ἠγάπησαν τὴν ἁμαρτίαν ὑπεδουλώθησαν εἰς αὐτὴν ἠπροσεκολλήθησαν ἐμπαθῶς εἰς τὰς κακίας καὶ τὰ πάθη των. Καὶ συνέπεια τούτων ὁ θάνατος καὶ ἡ ἀπώλεια.

Τὸ θαυμαστὸν δὲ εἶναι «*ὅτι ἐπὶ ἁμαρτωλῶν ὄντων ἡμῶν Χριστὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέθανεν*» (Ρωμ. ε' 8). Συνέβη ἀντιστροφή τῶν ὄρων. Οἱ ἄνθρωποι ἐλκυόμεθα καὶ δελεαζόμεθα ἀπὸ τὴν ἁμαρτίαν, ἐνῶ ἀσφαλῶς ἀποστρεφόμεθα τὸν θάνατον. Ὅπως ἀντιθέτως ὁ Χριστὸς, δέχεται τὸν θάνατον ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, καὶ ἀποστρέφεται τὴν ἁμαρτίαν. Οὕτω διδάσκει καὶ εἰς ἡμᾶς αὐτὴν τὴν τακτικὴν. Νὰ δεχόμεθα, ὅταν ὁ Θεὸς ἐπιτρέψῃ, τὴν θλίψιν καὶ τὸν πόνον νὰ μὴ τρομάζωμεν οὔτε αὐτὸ τὸ φάσμα τοῦ θανάτου, ποῦ εἶναι, ἐπιτέλους, κοινὸς κληρὸς τῆς ἀνθρωπότητος καὶ ἀναπόφευκτος, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀποστρεφώμεθα καὶ νὰ ἀποφεύγωμεν τὴν ἁμαρτίαν καὶ ὅ,τι κηλιδώνει τὴν (νύμφην Χριστοῦ) ψυχὴν μας. Νὰ μὴ συμβιβάζωμεθα καὶ νὰ μὴ ἐνδίδωμεν εἰς αὐτὴν, ἀναλογιζόμενοι ὅτι εἶναι ἡ κυρία αἰτία ποῦ προεκάλεσε τὴν σταύρωσιν τοῦ Χριστοῦ. Φοβερὸν τὸ τίμημα τῆς ἁμαρτίας. Μὴ λησμονῆς, χριστιανέ, ὅτι ὁ Χριστὸς «*παρεδόθη (εἰς θάνατον) διὰ τὰ παραπτώματα ἡμῶν*!» (Ρωμ. δ' 25).

* * *

Ὁ ἱερὸς ὕμνωδός, ἀφοῦ προέβαλε τὸν Νυμφίον Χριστὸν καὶ διηγείρεν εἰς τὰς καρδίας μας τὴν αἴσθησιν τοῦ δεσμοῦ μας πρὸς Αὐτὸν μὲ σχέσιν νυμφίου καὶ νύμφης, μᾶς καλεῖ νὰ στραφώμεν πρὸς τὸν οὐράνιον νυμφῶνά Του καὶ νὰ εἴπωμεν μὲ βαθὺν πόθον πρὸς Αὐτόν

«*Τὸν νυμφῶνά σου βλέπω, Σωτῆρ μου κεκοσμημένον, καὶ ἐνδυμα οὐκ ἔχω, ἵνα εἰσέλθω ἐν αὐτῷ λάμπρυνόν μου τὴν στολὴν τῆς ψυχῆς, Φωτοδότα καὶ σώσόν με*».

Καλούμεθα νὰ ὀραματιζώμεθα νοερῶς τὸν «*νυμφῶνα*» τοῦ Χριστοῦ. Νὰ νοσταλγοῦμεν τὴν οὐράνιον βασιλείαν Του. Νὰ μᾶς συνέχη ἡ σκέψις ὅτι ὁ Νυμφίος ἐπιφυλάσσει εἰς πάντα ἄνθρωπον, ποῦ θὰ Τὸν ἀγαπήσῃ καὶ θὰ Τὸν ἀκολουθήσῃ πιστά, τὴν χαρὰν καὶ τὴν μακαριότητα τῆς αἰωνίου παραδεισιακῆς ζωῆς.

Εἶναι ὁμως ἀνάγκη νὰ προσέξωμεν ἰδιαίτερος τὴν κατακλείδα τοῦ ὕμνου «*λάμπρυνόν μου τὴν στολὴν τῆς ψυχῆς*». Καὶ νὰ τὴν ἀπευθύνωμεν ἐκ βαθέων πρὸς τὸν Νυμφίον Χριστόν, αὐτὰς τὰς ἀγίας ἡμέρας τῆς Μ. Ἑβδομάδος. Πρόσχωμεν, ἀδελφοί

«*Τὰ Πάθη τὰ σεπτὰ ἡ παροῦσα ἡμέρα, ὡς φῶτα σωστικά ἀνατέλλει τῷ κόσμῳ*».

«*Τῶν Παθῶν τοῦ Κυρίου τὰς ἀπαρχὰς ἡ παροῦσα ἡμέρα λαμπροφορεῖ*».

Λαμπροφορεῖ, ἐνῶ πρόκειται περὶ τῶν παθῶν τοῦ Κυρίου. Καὶ δὲν πενθηφορεῖ. Λαμπροφορεῖ, διότι πρέπει νὰ λαμπροφορήσωμεν καὶ ἡμεῖς. Νὰ ἐνδυθῶμεν τὸν στολισμὸν τῆς ψυχικῆς καθαρότητος καὶ τῆς ἀρετῆς. Διὰ νὰ εἴμεθα *εὐάρμοστοι* πρὸς τὸν Νυμφίον Χριστόν. Ὅταν διὰ τὰς συζυγίας, ποῦ συνάπτονται πρὸς συγκρότησιν οἰκογενείας, ἡ κρίσις τῶν ἀνθρώπων συνήθως ἀποφαίνεται ἂν τὸ ζεῦγος εἶναι εὐάρμοστον (ἂν ταιριαζοῦν τὰ δύο πρόσωπα), πόσῳ μᾶλλον εἶναι ἀπαραίτητον νὰ εἶναι εὐάρμοστος ἡ ψυχὴ μας πρὸς τὸν Νυμφίον Χριστόν; Ἐκεῖνος εἶναι ἔτοιμος νὰ παραβλέψῃ πολλὰς ἐλλείψεις, ἀρκεῖ νὰ ὑπάρχη διάθεσις μετανοίας καὶ διορθώσεως. Καὶ ἀγάπη πρὸς Αὐτὸν ἐξ ὅλης καρδίας καὶ προσπάθεια νὰ μὴ Τὸν λυπήσωμεν. Ἡ νύμφη, ἐν γένει, δὲν πρέπει νὰ λυπῆ τὸν νυμφίον. Καὶ ἡ ψυχὴ, ἡ προσωπικότης ἐκάστου χριστιανοῦ, δὲν πρέπει νὰ παρουσιάσῃ τίποτε ἄσχημον καὶ ἀταίριαστον πρὸς Ἐκεῖνον Ὅστις ὑψώθη δι' αὐτὴν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ καὶ εὐλόγως τὴν θέλει «*μὴ ἔχουσιν σπῖλον... ἀλλ' ἵνα ἢ ἀγία καὶ ἄμωμος*» (Ἐφεσ. ε' 27) καὶ εὐάρμοστος πρὸς τὸν Νυμφίον αὐτῆς.

Εἶθε νὰ ἐπιβλέψῃ συμπαθῶς πρὸς τὰς ψυχὰς μας ὁ Νυμφίος Χριστὸς καὶ νὰ ὀδηγήσῃ αὐτὰς εἰς τὸν οὐράνιον νυμφῶνα τῆς βασιλείας Του. Ἀμήν.

3. ΘΕΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΕΝΔΥΜΑΤΟΣ

Τού Θεοφ. Ἐπισκόπου Ἀχελώου κ. ΕΥΘΥΜΙΟΥ

Γιὰ τὸ θέμα τοῦ ἐνδύματος, καθὼς καὶ γιὰ τὸν τρόπο ἀντιμετώπισεως τῶν προβλημάτων ποὺ δημιουργεῖ στὸ χῶρο καὶ τῆ ζωῆ τῆς Ἐκκλησίας ἡ σύγχρονη ἐνδυματολογικὴ ἐπανάσταση δὲν ὑπάρχουν ξεκαθαρισμένες ἀντιλήψεις καὶ ἀπόψεις μεταξὺ τῶν ἐκκλησιαστικῶν λειτουργῶν. Πολλές, μάλιστα, ἀπὸ τὶς ἀπόψεις ποὺ διατυπώνονται ἀφενδὸς εἶναι προσωπικὲς καὶ ἀφετέρου δὲν βασίζονται σὲ μιὰ θεολογικὴ καὶ χριστιανικὴ θεώρηση τοῦ ἐνδύματος. Αὐτὸ φανερῶνει, ὅτι μιὰ θεολογικὴ θεώρηση τοῦ ἐνδύματος εἶναι ἀναγκαία καὶ ἀπαραίτητη, τόσο γιὰ τοὺς λειτουργοὺς τῆς Ἐκκλησίας ὅσο καὶ γιὰ τοὺς ἴδιους τοὺς πιστοὺς. Πρὸς τὸ σκοπὸ αὐτὸ, θὰ ἀναφερθοῦμε, στὴ συνέχεια, σὲ μερικὲς βασικὲς θέσεις τῆς χριστιανικῆς θεώρησης τοῦ ἐνδύματος.

α) Ἡ **θεολογικὴ διάσταση**: Ἡ ἄποψη ποὺ ἐπικρατεῖ καὶ διατυπώνεται συνήθως ἀπὸ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς λειτουργοὺς εἶναι ὅτι τὸ ἐνδυμα ἔχει κυρίως **ἠθικὴ** σημασία, ὅτι δηλαδὴ ὁ τρόπος ἐνδύσεως ἐνὸς ἀνθρώπου ἐκφράζει τὴν ἠθικότητα ἢ τὴν ἀνηθικότητά του.

Ἡ ἄποψη αὐτὴ εἶναι μονομερῆς, διότι ἀναφέρεται σὲ μιὰ μόνο διάσταση τοῦ ὅλου θέματος, στὴν ἠθικὴ διάσταση. Ἡ σημασία ὅμως τοῦ ἐνδύματος ἔχει πολὺ περισσότερες διαστάσεις καὶ ἀναφέρεται στὴν ὅλη ψυχοσωματικὴ ὑπαρξὴ τοῦ ἀνθρώπου. Τὸ ἐνδυμα εἶναι βαθύτατο καὶ οὐσιαστικὸ θεολογικὸ θέμα. Τὸ ἐνδυμα, εἰδικότερα, συνδέεται ἄμεσα μὲ τὴ γενικότερη στάση τοῦ ἀνθρώπου ἐναντι τοῦ Θεοῦ. Ὁ ἀνθρώπος ποὺ πιστεύει στὸν Θεὸ θὰ ρυθμίζει ἀνάλογα καὶ τὴν ἐνδυμασίαν του. Ἀντίθετα, ἡ ἐνδυματολογικὴ συμπεριφορὰ ἐνὸς ἀνθρώπου ποὺ δὲν πιστεύει στὸν Θεὸ καὶ τὴν παρουσία του στὸν κόσμον, θὰ εἶναι ἀνάλογη πρὸς τὴν ἀπιστίαν καὶ τὴν ἀθείαν του. Ὁ τρόπος ποὺ ντύνεται ἓνας ἀνθρώπος δὲν σχετίζεται τόσο μὲ τὴν ἠθικὴν του, ὅσο μὲ τὴν ἀπιστίαν του. Ἡ ἀπιστία εἶναι ἡ μεγαλύτερη ἀνηθικότητα τοῦ ἀνθρώπου¹.

β) Ἡ **ἀνθρωπολογικὴ διάσταση**: Τόσο τὸ ἐνδυμα ὅσο καὶ ἡ γυμνότητα τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος ἔχουν βαθύτατες ἀνθρωπολογικὲς διαστάσεις.

Τὸ ἐνδυμα, καταρχήν, δὲν εἶναι ἓνα ἀπλὸ διακοσμητικὸ στοιχεῖο τοῦ σώματος, τὸ ὁποῖο ὁ ἀνθρώπος μπορεῖ νὰ χρησιμοποιεῖ ἢ νὰ τὸ ἀπορρίπτει. Τὸ ρούχο εἶναι ἀναπόσπαστο μέρος τῆς φύσεως καὶ τῆς ὑπαρξεως τοῦ ἀνθρώπου. Τὸ ἐνδυμα εἶναι συμπλήρωμα καὶ ἐπέκταση τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὰ ἔξω. Τὸ ἐνδυμα

ἐκφράζει τὸν ἀνθρώπον, «τὸ ρούχο κάνει τὸν ἀνθρώπον», ὅπως λέει καὶ ὁ λαὸς (πρβλ. «ἀπὸ ὀράσεως ἐπιγνωσθήσεται ἀνὴρ καὶ ἀπὸ ἀπαντήσεως προσώπου ἐπιγνωσθήσεται νοήμων. Στολισμὸς ἀνδρὸς καὶ γέλωσ ὀδόντων καὶ βήματα ἀνθρώπου ἀναγγέλλει τὰ περὶ αὐτοῦ», Σοφ. Σειράχ ιθ' 29-30). Τὸ ἐνδυμα ἔχει βαθιὰ ἀνθρωπολογικὴ σημασία καὶ ἡ ἱστορία του ταυτίζεται μὲ τὴν ἱστορία τοῦ ἀνθρώπου, ἀπὸ τὴν στιγμὴ τῆς δημιουργίας του.

Τὸ ἐνδυμα, ἐξάλλου, καλύπτει τὸ «μυστήριον τοῦ σώματος». Τὸ ἀνθρώπινον σῶμα δὲν εἶναι μόνο αὐτὸ ποὺ δείχνει. Εἶναι κάτι πολὺ περισσότερο καὶ βαθύτερον. Γύρω ἀπὸ τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ ἀνδρα καὶ τῆς γυναίκας, ὑπάρχει ἓνα **ἀρχέγονον καὶ ἄγνωστο** σὲ μᾶς **μυστήριον**. Τὸ πῶς ἦταν καὶ ποιὲς ιδιότητες εἶχε τὸ ἀρχέγονον σῶμα τοῦ ἀνθρώπου δὲν γνωρίζομε. Τὸ ἐνδυμα σὰν κάλυμμα θὰ σκεπάζει μὲ σεβασμὸ καὶ σιωπὴ τὸ ἱερὸ αὐτὸ ἀνθρωπολογικὸ μυστήριον, μέχρι τῆ συντέλεια τοῦ κόσμου τούτου. Γι' αὐτὸ καὶ τὴν ἀμετακίνητη θέσιν τῆς χριστιανικῆς ἀνθρωπολογίας γιὰ τὸ σῶμα ἐκφράζει ἡ φράσις: «Μὴ ἀφαιρεῖτε τὴν καλύπτρα»!².

Τὸ χειροποίητον ἐνδυμα καθιέρωσε ὁ ἴδιος ὁ δημιουργὸς, μετὰ τὴν Πτώσιν τῶν Πρωτοπλάστων (Γεν. γ' 21), γιὰ τὴν προστασίαν τῆς ἀξιοπρέπειας καὶ τῆς ἀκεραιότητος τοῦ ἀνθρώπου. Τὸ γυμνὸ, μεταπτωτικὸ σῶμα, θὰ ἦταν ἀνοικτὸ στὶς ἐνοστικώδεις ὁρμὲς καὶ τὰ πάθη, ὅπως αὐτὸ ἰσχύει στὰ ἄλογα ζῶα. Ὁ Θεὸς ἔντυσε τοὺς ἀνθρώπους μὲ «δερματίνους χιτῶνες», γιὰ νὰ περισώσει ὅσο τὸ δυνατόν περισσότερο τὴν ἀνθρώπινον ἀξιοπρέπειαν καὶ γιὰ νὰ μὴ ἐξομοιωθοῦν οἱ ἀνθρώποι μὲ τὰ ἄλογα κτήνη (πρβλ. Ψαλμ. 48, 13). (Συνεχίζεται)

1. «Μέσα στὴν Ἐκκλησίαν, τὸ θέμα τοῦ ἐνδύματος ἀντιμετωπίζεται συνήθως ὡς ἓνα πρόβλημα καθαρὰ ἠθικόν. Ἐνα ἐνδυμα, ἰδίως τῶν γυναικῶν, καταδικάζεται ὡς ἀνεπαρκές. Ἡ σχέση ὅμως ποὺ δημιουργεῖται ἀνάμεσα στὸν ἀνθρώπον καὶ τὸ ἐνδυμα δὲν ἀποτελεῖ, καταρχήν, ἓνα ἠθικὸν πρόβλημα —στὸ μέτρο ὅπου μιὰ ἠθικὴ ἐκτίμηση καὶ μιὰ ἐκτίμηση ἠθικὰ ἀδιάφορη κινουῦνται στὸ ἴδιο ἐπίπεδο— ἀλλὰ πρόβλημα μεταφυσικὸ καὶ θεολογικόν. Ἀγγίζει τίς πιὸ βαθιὰς ἀλήθειες τῆς πίστεως καὶ τὸ στοιχεῖο αὐτὸ καθιστᾷ μάταιη κάθε προσπάθεια νὰ ἐπιλυθεῖ τὸ πρόβλημα αὐτὸ μὲ καθαρὰ ἠθικὰ κριτήρια». E. Peterson, Pour une theologie du vêtement, Lyon 1943, σελ. 5.

2. Γιὰ τὴν σημασίαν τοῦ ἐνδύματος, ὡς «καλύπτρας» τῆς γυναίκας, εἰδικότερα, βλ. Π. Εὐδοκίμοφ, Ἡ γυναίκα καὶ ἡ σωτηρία τοῦ κόσμου, ἐκδ. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη, σελ. 28, 37 καὶ 267.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΕ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΚΕΣ, ΚΑΝΟΝΙΚΕΣ ΚΑΙ ΑΛΛΕΣ ΑΠΟΡΙΕΣ*

Τοῦ κ. ΙΩΑΝΝΟΥ ΦΟΥΝΤΟΥΑΗ, Καθηγητοῦ Παν/μίου Θεσσαλονίκης

Τὸ ἐρώτημα ποῦ τίθεται ἀπὸ τὴν ἀνωτέρω ἐρώτηση εἶναι πολὺ ἀπλὸ καὶ σαφές: Τὸ σύστημα τῶν περικοπῶν, ὅπως ἀποτυπώνεται στὰ λειτουργικά μας βιβλία, τὸ Εὐαγγέλιο καὶ τὸν Ἀπόστολο, εἶναι κοινό.

Τὰ σλαβωνικά βιβλία ἀποτελοῦν, ὡς γνωστό, μετάφραση ἀπὸ τὰ ἑλληνικά Ἐκλογάδια. Οἱ τυπικὲς διατάξεις, ποῦ καθορίζουν τὴν διαδοχὴ τῶν περικοπῶν κατὰ τὴν ἐπ' ἐκκλησίας ἀνάγνωση εἶναι οἱ ἴδιες. Πῶς λοιπὸν δικαιολογεῖται τὴν ἴδια Κυριακὴ νὰ μὴ διαβάζονται οἱ ἴδιες περικοπὲς στὶς ἑλληνικὲς καὶ στὶς σλαβικὲς Ἐκκλησίες, ὥστε νὰ διασπᾶται ἡ ἐπιθυμητὴ, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀπὸ τὴν ἀνωτέρω ἀναμφισβήτητες θέσεις ἐπιβαλλομένη ἐνότητα; Αὐτὸ ἴσως δὲν εἶναι ἀντιληπτό, ἀν ὑπάρχει γεωγραφικὴ ἀπόσταση μεταξὺ τῶν ἑλληνοφώνων καὶ σλαβοφώνων κοινοτήτων, ποῦ εἶναι καὶ τὸ σύνθηρες. Σὲ περιπτώσεις ὅμως συμβιώσεώς των, ποῦ δὲν εἶναι τελείως ἀσυνήθης, ἡ διαφορὰ εἶναι πολὺ αἰσθητὴ. Ἄλλ' ἐν πάσῃ περιπτώσει ἀποτελεῖ δείγμα κάποιας ἀνωμαλίας ἢ σφάλματος στὴν ἐφαρμογὴ στὴν πράξη τοῦ κοινοῦ συστήματος.

Πράγματι, συστηματικὴ ἀντιπαραβολὴ τοῦ ἐφαρμοσμένου πρὸς Τυπικῶν, ὅπως παρουσιάζεται στὰ Ἡμερολόγια - Τυπικά, ποῦ ἐκδίδουν κάθε χρόνο ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος καὶ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσίας δείχνει πῶς ἡ ἀνωτέρω ἐρώτηση δὲν εἶναι χωρὶς πραγματικὸ ἀντικείμενο. Ὑπάρχει ἀσφαλῶς συμφωνία στὶς περισσότερες περιπτώσεις, ὅπως ἦταν ἀναμενόμενο. Ὑπάρχουν ὅμως καὶ ἀρκετὲς διαφορές. Αὐτὲς προσπαθήσαμε νὰ ἐντοπίσουμε καὶ νὰ ἐξηγήσουμε κατὰ ομάδες. Περιορίζομαστε στὰ ἀναγνώσματα τῶν Κυριακῶν, καὶ γιατί θεωρητικὰ καὶ πρακτικὰ εἶναι τὰ πρὸς ἐνδιαφέροντα, καὶ γιατί καὶ μόνον αὐτὰ δίνουν, ὅπως νομίζω, μιὰ σαφὴ εἰκόνα τοῦ ὅλου θέματος, μέσα ἐννοεῖται στὰ πλαίσια τῶν δυνατοτήτων καὶ τῶν ὁρίων ποῦ κινοῦνται οἱ «Ἀπαντήσεις» αὐτές. Σηριχθήκαμε στὰ Ἡμερολόγια - Τυπικά τῶν ἀνωτέρω δύο Ἐκκλησιῶν, ὡς τὰ πρὸς ἀντιπροσωπευτικά, τῆς τελευταίας δεκαετίας, βοηθητικὰ δὲ χρησιμοποιήσαμε Ἡμερολόγια καὶ ἄλλων Ἐκκλησιῶν, ποῦ σημειώνουν τὰ ἀναγνώσματα τῶν Κυριακῶν.

1. Ἡ σλαβικὴ παράδοση ἔμεινε πιστὴ στὸ ἀρχαῖο σύστημα συναναγνώσεως τῶν περικοπῶν Κυριακῆς καὶ ἑορταζομένου ἀγίου. Ἔτσι σὲ Κυρια-

κὲς ποῦ ὑπερισχύει ὁ ἀπόστολος τοῦ ἑορταζομένου ἀγίου ἢ σπανιότερα, καὶ τὸ εὐαγγέλιό του κατὰ τὸ νεώτερο τυπικὸ, κατὰ τὴν ἀρχαιότερα τάξη διαβάζονται τέσσερις περικοπὲς. Οἱ περικοπὲς τῶν Κυριακῶν οὐδέποτε παραλείπονται, ἐκτὸς μόνον ἀν τύχει δεσποτικὴ ἑορτὴ. Γιὰ τὸ σύστημα αὐτὸ τῶν διπλῶν ἀναγνωσμάτων γράψαμε στὴν ἀπάντησή στὴν ὑπ' ἀριθμ. 433 ἐρώτηση.

2. Γιὰ τὸν ἴδιο λόγο δὲν μετατίθεται ἡ εὐαγγελικὴ περικοπὴ τῆς Δ' Κυριακῆς τοῦ Λουκᾶ (παραβολὴ τοῦ σπορέως) γιὰ νὰ λεχθεῖ τὴν Κυριακὴ τῶν ἁγίων Πατέρων τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου (11-17 Ὀκτωβρίου). Κατ' αὐτὴ ἀναγινώσκεται ἡ περικοπὴ Ματθ. ε' 14-19 «Ἑμεῖς ἐστε τὸ ἄλας τῆς γῆς...», μετὰ τὸ εὐαγγέλιό τῆς Κυριακῆς τῆς σειρᾶς. Σημειωτέον ὅτι ἡ ἴδια περικοπὴ προβλέπεται ἀπὸ τὸ Τυπικὸ τῆς Ἁγίας Σοφίας τοῦ Θ' αἰῶνα γιὰ τὴ μνήμη τῶν ἁγίων Πατέρων (11 Ὀκτωβρίου), ποῦ τότε μετετίθετο ἀκόμη σὲ Κυριακὴ. Ἀλλὰ καὶ τὰ ἔντυπα Εὐαγγέλια, ποῦ γνωρίζουν τὴν μετάθεσιν τῆς μνήμης τῶν ἁγίων Πατέρων σὲ Κυριακὴ, παραθέτουν τὴν ἀνωτέρω περικοπὴ τοῦ Ματθαίου μετὰ τὴν σημείωση ὅτι ἀναγινώσκεται «μετὰ τὸ ἐν τοῖς Κανονίοις σημειούμενον τῆς σημερινῆς Κυριακῆς καὶ τὸ ἀκόλουθον Εὐαγγέλιον», δηλαδὴ τὸ Ματθ. ε' 14-19. Προφανῶς ἡ ἀλλαγὴ ἐγένετο ἀργότερα, ὅταν επικράτησε ἡ ἀνάγνωση ἐνὸς μόνου εὐαγγελίου. Στὴν ἔκδοσιν τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας σὲ μέσο σχῆμα προσαρμόζεται ἡ τυπικὴ διάταξις πρὸς τὰ νέα δεδομένα καὶ παρατίθεται ἡ ἀρχὴ τῆς περικοπῆς τοῦ σπορέως. Ἡ πράξις τῶν σλαβικῶν Ἐκκλησιῶν εἶναι ἐμφανῶς πρὸς σωστὴ καὶ πρὸς σύμφωνη πρὸς τὴν ἀρχαία τάξιν, μετὰ τὴν προϋπόθεσιν βέβαια ὅτι διαβάζονται δύο περικοπὲς.

3. Στὸν ἴδιο προφανῶς λόγο ὀφείλεται καὶ ἡ συναναγνώσις τῶν τελευταίων ἀποστολο-εὐαγγελίων τῶν Κυριακῶν τῆς σειρᾶς τοῦ Ματθαίου μετὰ τὴν περικοπὴ τῶν Κυριακῶν πρὸ καὶ μετὰ τὴν Ὑψωση τοῦ τιμίου Σταυροῦ, καθὼς καὶ τῶν τελευταίων ἢ σχεδὸν τελευταίων ἀποστολο-εὐαγγελίων τῆς σειρᾶς τοῦ Λουκᾶ μετὰ τὴν περικοπὴ πρὸ καὶ μετὰ τὴν Χριστοῦ Γέννησιν καὶ πρὸ καὶ μετὰ τὰ Φῶτα. Ἡ συναναγνώσις δὲν τηρεῖται στὶς περιπτώσεις ποῦ τὸ Πάσχα εἶναι πρῶτο καὶ οἱ περικοπὲς τοῦ Ματθαίου δὲν ἐπαρκοῦν γιὰ τὴν μέχρι τὴν Κυριακὴ μετὰ τὴν Ὑψωση περίοδο καὶ ὅταν ἀντιθέτως τὸ Πάσχα εἶναι ὄψιμο, ὅποτε οἱ περικοπὲς τοῦ Λουκᾶ δὲν ἐπαρκοῦν γιὰ τὴν κάλυψιν τοῦ κενοῦ

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 39 τοῦ ὑπ' ἀρ. 2 τεύχους.

Ἡ ἐπικαιρότητα τῆς Ὁρθοδόξου Παραδόσεως*

Τοῦ Πανοσ. Ἀρχιμ. κ. **ΙΕΡΟΘΕΟΥ ΒΛΑΧΟΥ**
Ἱεροκήρυκος καὶ Δ/ντοῦ Νεότητος Ἀρχ/πῆς Ἀθηνῶν

Ἡ σύγχρονη τέχνη ποὺ εἶναι ἀφηρημένη, καὶ ἐπιδιώκει νὰ σπάσῃ τὸν κόσμον τῶν αἰσθήσεων, κάποτε δὲ δαιμονικά, φανερῶνει τὴν μεγάλη ἀξία τῆς βυζαντινῆς τέχνης, ἡ ὁποία εἶναι ἐσωτερικὴ, ἀλλὰ καὶ αὐθεντικὴ, ἀφοῦ ἀποφεύγει τόσο τὸν περιορισμὸν στὸν κόσμον τῶν αἰσθήσεων ὅσο καὶ τὸν ἐγκλεισμὸν στὸν κόσμον τῆς φαντασίας καὶ τῶν φαντασμάτων, ποὺ ὀδηγεῖ ἀναπόφευκτα στὴν τρέλλα καὶ τὴν σχιζοφρένεια. Τὸ ὅτι οἱ ξένοι ἐκτιμοῦν πολὺ τὴν βυζαντινὴ - ρωμαϊκὴ τέχνη εἶναι δεῖγμα αὐτῆς τῆς ἀναζητήσεως τῆς αὐθεντικότητος.

Ἡ μουσικὴ σήμερα προσπαθεῖ νὰ σπάσῃ τὸν φραγμὸν τῆς λογικῆς καὶ ἐκφράζει κάτι τὸ ἄλογο, κάτι τὸ πέρα ἀπὸ τὶς αἰσθήσεις καὶ τὴν λογικὴ. Μὲ αὐτὸ τὸ πρῖσμα καταλαβαίνουμε τὴν ἀξία τῆς βυζαντινῆς - ρωμαϊκῆς μουσικῆς, ἡ ὁποία χωρὶς νὰ καταργῇ τὸν λόγο, καὶ νὰ ἐξαντλήται ἀπλῶς στὰ συναισθήματα, χωρὶς νὰ ἐξαντλήται σὶς ἐσωτερικὰ αἰσθήσεις προχωρεῖ στὸ βάθος τῆς καρδιάς καὶ δημιουργεῖ κατάνυξη ποὺ θεραπεύει τὸν ἄνθρωπο.

Ἡ φιλοσοφία σήμερα ξεφεύγει ἀπὸ τὸν ρατσιοναλισμὸν καὶ γίνεται περισσότερο ὑπαρξιακὴ. Ἀσχολεῖται μὲ τὴν ὑπαρξὴ τοῦ ἀνθρώπου. Θὰ ἤθελα ἐδῶ νὰ σημειώσω τὴν ἐκπληκτικὴ παρουσία τοῦ Heidegger, ὁ ὁποῖος κτυπώντας τὴν προσκόλλησιν στὴν λογικὴ, καὶ χωρὶς νὰ καταλήξῃ νὰ εἶναι ὑπαρξιστὴς φιλόσοφος ἔγινε φιλόσοφος τοῦ νοῆ-

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 41 τοῦ ὑπ' ἀρ. 2 τεύχους.

μεταξὺ Φώτων καὶ ἐνάρξεως τοῦ Τριωδίου. Τότε διαβάζονται μόνες οἱ προεόρτιες καὶ μεθεόρτιες περικοπές, κατὰ περίπτωσιν. Στὰ ἑλληνικὰ ἀντίθετα Κυριακοδρομία, ποὺ στηρίζονται στὴν ἀρχὴ τῆς μὴ συναναγνώσεως τῶν περικοπῶν, ὁ μὲν Ματθαῖος διακόπτεται τὴν Κυριακὴν ποὺ προηγεῖται τῆς Κυριακῆς πρὸ τῆς Ὑψώσεως καὶ οἱ ὑπόλοιπες περικοπές δὲν θεωροῦνται ἀναλωθεῖσες, ἀλλὰ χρησιμοποιοῦνται γιὰ τὴν κάλυψη τῶν κενῶν μεταξὺ Φώτων καὶ Τριωδίου, ἂν δὲν ἐπαρκέσει ὁ Λουκάς. Οἱ περικοπές δὲ τοῦ Λουκά ποὺ ἐξοικονομοῦνται ἀπὸ τὴ μὴ συνανάγνωσή τους κατὰ τὶς Κυριακὰς πρὸ καὶ μετὰ τὰ Φῶτα ἀποδεικνύονται χρήσιμες γιὰ τὴν κάλυψη τῶν ἰδίων κενῶν, ποὺ μετὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ Γρηγοριανοῦ ἡμερολογίου εἶναι περισσότερα.

(Συνεχίζεται)

ματος τοῦ ὄντος. Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς ἐκτιμᾶται σήμερα πολὺ καλὰ καὶ ἀπὸ δυτικὸς θεολόγους ἡ νηπτικὴ καὶ ἡσυχαστικὴ παράδοσις τῆς Ἐκκλησίας. Γιατὶ χωρὶς νὰ καταργῇ τὸν λόγο καὶ τὶς αἰσθήσεις θεραπεύει τὸν ἐσωτερικὸν κόσμον τοῦ ἀνθρώπου, καὶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο ὅλος ὁ ἄνθρωπος ὑγιαίνει. Ἐκπλήττεται κανεὶς ὅταν διαπιστώνῃ τὶς πολλὰς ἐκδόσεις τῶν ἀσκητικῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας μας ἀπὸ δυτικὸς ἐκδοτικὸς οἶκους, ἀλλὰ καὶ τὸν πόθο τῶν δυτικῶν γι' αὐτὴν τὴν ἐσωτερικὴν ζωὴν.

Γι' αὐτὸ ὁ ὀρθόδοξος νέος ποὺ ζῆ μέσα στὴν Παράδοσις τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἶναι μοντέρνος καὶ δὲν ἔχει νὰ ζηλέψῃ τίποτε ἀπὸ ὅ,τι ἔχουν οἱ ἄλλοι.

3. Ὑπαρξιακὰ προβλήματα καὶ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία

Ἡ πώση τῶν ιδεῶν καὶ τῶν συστημάτων ἔφερε στὴν ἐπιφάνεια τὰ λεγόμενα ὑπαρξιακὰ προβλήματα. Σήμερα ὅλοι εἴμαστε μάρτυρες ὅτι καταρρέουν παλαιὲς ἰδεολογίες καὶ συστήματα τὰ ὁποῖα βασάνισαν καὶ καταδυνάστευσαν τὸ ἀνθρώπινο πρόσωπο. Πέρα ἀπὸ αὐτὸ οἱ πόλεμοι καὶ οἱ ἀκαταστασίες ποὺ ἐπικρατοῦν στὸν πλανήτη μας, σὲ συνδυασμὸν μὲ τὴν ὑποκρισία τῶν ἰσχυρῶν τῆς γῆς, ὀδήγησαν πολὺ περισσότερο τοὺς νέους, ποὺ εἶναι ἀρκετὰ εὐαίσθητοι, στὴν ἀπόγνωσιν καὶ τὴν ἀπελπισίαν. Ἔτσι σήμερα περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλῃ φορὰ ἀπασχολοῦν κυριολεκτικὰ τοὺς ἀνθρώπους τὰ λεγόμενα ὑπαρξιακὰ προβλήματα.

Ὅταν κάνουμε λόγο γιὰ ὑπαρξιακὰ προβλήματα ἐννοοῦμε ἐκεῖνα ποὺ ἔχουν σχέση μὲ τὴν ζωὴν καὶ τὸν θάνατον. Οἱ νέοι μας ἀναρωτοῦνται πολλὰς φορὰς γιὰτὶ γεννήθηκαν, γιὰτὶ τοὺς ἔφεραν σ' αὐτὴν τὴν σκληρὴν ζωὴν μὲ τὰ τόσα προβλήματα καὶ τὶς ταλαιπωρίες, ποῖο εἶναι τὸ νόημα τῆς ζωῆς, τί νόημα ἔχει ἡ ἀτομικὴ ἐλευθερία, ὡς ἐπιλογή, ἐνῶ εὐρίσκονται στὴν φοβερὴν ἀτμόσφαιρα τῆς φυλακῆς τῶν αἰσθήσεων, τί εἶναι θάνατος καὶ τί ὑπάρχει πέρα ἀπὸ αὐτὸν κλπ. Αὐτὰ τὰ προβλήματα δημιουργοῦν τρομερὴ ἔντασιν καὶ ὀδηγοῦν σὲ πλήρη ὑπαρξιακὴ ἀπόγνωσιν καὶ ὑπαρξιακὴ αὐτοκτονία.

Ἔχει διατυπωθῆ πολὺ εὐστοχα, ὅτι τρία πράγματα βασανίζουν τὸν σύγχρονον ἄνθρωπον. Τὸ ἓνα εἶναι τὸ ἄγχος τοῦ θανάτου, τὸ ἄλλο ἡ ἔλλειψιν νοήματος γιὰ τὴν ζωὴν καὶ τὸ τρίτον οἱ τύψεις τῆς ἐνοχῆς. Καὶ ὅταν αὐτὰ δὲν λύνονται, ἀλλὰ παρα-

μένουν κεκλεισμένα στο χώρο του λεγομένου ύπου-
συνειδήτου, τότε δημιουργούν τραγικές καταστά-
σεις, θά μπορούσα να πώ τερατογενέσεις.

Στην Δύση έχουν διαπιστώσει πολύ καλά ότι το
γεγονός του θανάτου, που είναι μιὰ ἀδήριτη πρα-
γματικότητα, δὲν μπορεῖ νὰ μένη κεκρυμμένο καὶ
ἀποκεκομμένο ἀπὸ τὴν ζωὴ. Γι' αὐτό, ἐνῶ μέχρι
πρὸ ὀλίγου καὶ αὐτὰ ἀκόμη τὰ νεκροταφεία τὰ εἶ-
χαν μεταβάλλει σὲ πάρκα, τώρα οἱ δυτικοὶ μελε-
τοῦν, μὲ τὴν νέα σχετικὰ ἐπιστῆμη τῆς θανατολο-
γίας, τί εἶναι ὁ θάνατος.

Πραγματικά, ὅ,τι καὶ νὰ κάνη κανεὶς δὲν μπο-
ρεῖ νὰ ἀγνοήσῃ αὐτὸ τὸ μεγάλο πρόβλημα. Γεννιό-
μαστε γιὰ νὰ πεθάνουμε. Ὁ θάνατος ὑπάρχει μέ-
σα μας ἀπὸ τὴν γέννησή μας. Οἱ ἀσθένειες καὶ οἱ
ἀκαταστασίες, ἡ φθορὰ τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος,
ἡ γήρανση, αὐτὸ φανερῶνουν. Χωρὶς νὰ τὸ κατα-
λαβαίνουμε, ὅλοι οἱ ἀγῶνες καὶ οἱ τρόποι ψυχαγω-
γίας καὶ διαφυγῆς, ὅλα τὰ κοινωνικὰ συστήματα,
τόσο ὁ καπιταλισμὸς ὅσο καὶ ὁ σοσιαλισμὸς, ὅλα
τὰ πάθη τῆς φιληδονίας, τῆς φιλοδοξίας καὶ τῆς
φιλαργυρίας ἔχουν κέντρο τους τὸν φόβο καὶ τὸ
ἄγχος τοῦ θανάτου. Γι' αὐτὸ καὶ κανεὶς δὲν μπο-
ρεῖ νὰ τὸν ἀγνοήσῃ.

Στὴν Ἀμερικὴ τελευταία ὑπάρχουν ἐπιστήμο-
νες που ἀντιμετωπίζουν ἀκόμη καὶ τὸ σὲξ ὡς μιὰ
ἀπόπειρα βιολογικῆς ἀντιμετωπίσεως τοῦ θανάτου.
Δηλαδή δὲν τὸν ἀντιμετωπίζουν μόνο ἀπὸ ἡδονι-
στικῆς πλευρᾶς, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ ὑπαρξιακῆς, ὡς φό-
βο μπροστὰ στὴν μοναξιά καὶ τὸν θάνατο που ἔρ-
χεται ἀκάθεκτος. Αὐτὸ μπορούμε νὰ τὸ δοῦμε πά-
ρα πολὺ καλά σὲ φορεῖς καὶ πάσχοντες τοῦ AIDS.
Τὸ μεγαλύτερο πρόβλημα που ἀντιμετωπίζουν εἶ-
ναι τὸ ὑπαρξιακό, κυρίως τὸ πρόβλημα τοῦ νοήμα-
τος τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἐπέλευσης τοῦ θανάτου.

Ὁ ἄνθρωπος που ζῆ πραγματικά καὶ αὐθεντι-
κὰ μέσα στὸν χώρο τῆς Ἐκκλησίας μπορεῖ νὰ ἀν-
τιμετώπισῃ ὅλα αὐτὰ τὰ φοβερὰ καὶ συγκλονιστικὰ
προβλήματα.

Κατ' ἀρχὰς καταλαβαίνει καλά ὅτι ἡ Θεολογία
δὲν ἔχει ιδέες οὔτε μπορεῖ νὰ ιδεολογοποιηθῇ.
Ὅπως ἡ ἐπιστῆμη τῆς ἰατρικῆς δὲν μπορεῖ νὰ θεω-
ρηθῇ ὡς ιδεολογία, ἔτσι καὶ ἡ Ὁρθοδοξία δὲν
μπορεῖ νὰ τεθῇ σὲ ιδεολογικὸν χωρὸν. Εἶναι χαρα-
κτηριστικὸς ὁ λόγος τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ
Θεολόγου: «Βάλε τὰς ιδέας», τοῦ Πλάτωνος. Ἀντὶ
ιδεῶν ἔχει τὴν ζωὴ. Ὁ Χριστὸς δὲν εἶναι τὸ ἔθιμο,
ἡ συνήθεια, ἡ ιδέα, ἀλλὰ ἡ «ὁδός, ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ
ζωή». Αὐτὸ ἔχει σχέση μὲ τὴν ἀναγέννηση τοῦ ἀν-
θρώπου. Ἡ μυστηριακὴ καὶ ἀσκητικὴ ζωὴ τῆς Ἐκ-
κλησίας ἀναγεννοῦν τὸν ἄνθρωπο.

Ἐπειτα, μέσα στὸν χώρο τῆς Ἐκκλησίας ὑπερ-
βαίνεται ἡ βιολογικὴ ζωὴ, χωρὶς νὰ καταργῆται,

ὑπερβαίνεται ἀκόμη καὶ ὁ θάνατος. Δηλαδή, τὰ
μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως τὸ Βάπτισμα καὶ ἡ
θεία Εὐχαριστία, δὲν λειτουργοῦν συναισθηματικά,
ἀλλὰ ἀναγεννητικά. Προσλαμβάνουν τὸν θνητὸ ἄν-
θρωπο καὶ τοῦ προσφέρουν μιὰ ἄλλη ζωὴ. Ἔτσι,
μέσα στὴν Ἐκκλησία ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἡ ψυχὴ καὶ
τὸ σῶμα του, θεώνεται. Εἶναι χαρακτηριστικὸ αὐτὸ
που λέγει ὁ Μ. Ἀθανάσιος γιὰ τὸν σκοπὸ τῆς ἐ-
νανθρωπήσεως τοῦ Χριστοῦ. Λέγει ὅτι μὲ τὴν ἁ-
μαρτία εἰσῆλθε στὸν ἄνθρωπο ὁ θάνατος. Ἡ ὑ-
πέρβαση τοῦ θανάτου καὶ ἡ συμφιλίωση τοῦ ἀν-
θρώπου μὲ τὸν Θεὸ δὲν γίνεται μὲ ἠθικὲς ἐντολές,
ἀλλὰ μὲ τὴν πρόσληψή του καὶ τὴν θέωσή του ἀπὸ
τὸν Χριστό. Ἔτσι, ὁ Χριστὸς προσέλαβε τὸ θνητὸ
σῶμα γιὰ νὰ νικήσῃ πάνω σ' αὐτὸ τὸν θάνατο καὶ
τὸν διάβολο.

Ὁ Μητροπολίτης Περγάμου Ἰωάννης Ζηζιού-
λας λέγει ὅτι ὁ ἄνθρωπος εἶναι καρπὸς τῆς ἀγά-
πης, ἀλλὰ τελικὰ ὑπάρχουν δύο γεγονότα που τὸν
κάνουν μιὰ τραγικὴ ὄντοτητα. Τὸ ἓνα εἶναι ὅτι
γεννιέται ἀπὸ μιὰ φυσικὴ ἀναγκαιότητα, ἀπὸ τὴν
ἀναγκαιότητα τοῦ ἐνστίκτου, καὶ τὸ ἄλλο ὅτι γεν-
νιέται θνητός, μὲ τὴν φορὰ πρὸς τὸν θάνατο. Ἔ-
τσι, λοιπόν, ὁ ἔρωτας ὡς βιολογικὴ ἀνάγκη ἀναι-
ρεῖ στὴν πραγματικότητα τὸ πρόσωπο. Γι' αὐτό, ὅ-
ταν κανεὶς ζῆ μέσα στὸν χώρο τῆς Ἐκκλησίας μὲ
τὰ μυστήρια καὶ τὴν ἄσκησι, ἀναγεννᾶται, ἀποκτᾶ
τὴν πραγματικὴ ἀγάπη καὶ τὴν ἀληθινὴ ἐλευθερία
καὶ γίνεται πρόσωπο⁴.

Αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ βλέπουμε στὰ πρόσωπα τῶν
ἁγίων, που εἶναι ἀληθινοὶ ἄνθρωποι καὶ ξεπερ-
νοῦν τὸν θάνατο. Δὲν τὸν φοβοῦνται, δὲν πτοοῦν-
ται, ἀλλὰ τὸν ὑπερβαίνουν ὄχι μόνον συναισθημα-
τικά καὶ λεκτικά, ἀλλὰ καὶ ὄντολογικά. Αὐτὸ δεί-
χνουν τὰ λείψανά τους. Αὐτὴ εἶναι ἡ μεγάλη ἀξία
τῆς Ἐκκλησίας, γι' αὐτὸ καὶ δικαίως χαρακτηρίζε-
ται ὡς «ἐργαστήριον λειψάνων», δηλαδή ἐργαστή-
ριο ἀληθινοῦ ἀνθρωπισμοῦ.

Ἔτσι, ὁ νέος στὴν Ἐκκλησία μπορεῖ νὰ βρῇ
ὀλοκληρωμένες ἀπαντήσεις γιὰ τὸ τί εἶναι ἡ ζωὴ
καὶ τί εἶναι ὁ θάνατος. Ἡ ζωὴ δὲν ἐξαντλεῖται στὰ
ὄρια τοῦ ἐνταῦθα βίου, δὲν προσδιορίζεται ἀπὸ τὸ
ἐνστικτο τῆς αὐτοσυντηρήσεως, καὶ ὁ θάνατος δὲν
διακόπτει τὴν ζωὴ. Μὲ τὸ βιολογικὸ γεγονός τοῦ
θανάτου τελειώνει ὁ αἰσθητὸς βίος, ἀλλὰ ἡ ζωὴ
τελειοῦται. Πάντως, γεγονός εἶναι ὅτι μέσα στὸν
χώρο τῆς Ἐκκλησίας ὁ ἄνθρωπος μπορεῖ νὰ βρῇ
ἀληθινὸ νόημα ζωῆς καὶ νὰ νικήσῃ τὸν θάνατο.
Ἔτσι βιώνει τὴν πραγματικὴ ἐλευθερία.

(Συνεχίζεται)

4. Ἀπὸ τὸ προσωπεῖον εἰς τὸ πρόσωπον, εἰς Χαριστήρια
εἰς τιμὴν τοῦ Μητροπολίτου Γέροντος Χαλκηδόνος Μελίτω-
νος, σελ. 308-310.

ΠΕΡΙΠΛΑΝΗΣΕΙΣ

Σαράντα χρόνια μετά

Τοῦ κ. Α. Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ

Ἀναπλ. Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν

Χαίροις τῶν φοιτητῶν ἢ πλειᾶς

Θεολογίαν εὐσεβῶς ἢ σπουδάζουσα... Αὐτοὺς τοὺς δύο στίχους θυμᾶμαι ἀπὸ ἕναν ὕμνο εἰδικὰ φτιαγμένο γιὰ τὴν ὑποδοχὴ τῶν πρωτοετῶν φοιτητῶν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς στὶς ἀρχὲς τῆς δεκαετίας τοῦ '50. Ἦταν τότε ποὺ μὲ τόσα ὄνειρα ξεκινούσαμε γιὰ νὰ κατακτήσουμε τὸν ἑαυτό μας καὶ τὸν κόσμο. «Ἴδου αἱ χώραι λευκαὶ εἰσιν πρὸς θερισμόν...» μᾶς ἔλεγαν. Καὶ τὸ βλέπαμε, τὸ διαπιστώναμε καθημερινά.

Ὁ κόσμος ποὺ μόλις εἶχε βγεῖ ἀπὸ ἕναν ὀλέθριο παγκόσμιο πόλεμο καὶ ἡ πατρίδα μας ἀπὸ ἕναν ἐμφύλιο, περιέμενε κάτι καλλίτερο νὰ συμβεῖ, ζητοῦσε μιὰν ἐλπίδα. Ζητοῦσε ἀπὸ τὰ νειάτα μιὰ προσφορά, μιὰ ἀφιέρωση. Καὶ τί ἱερώτερο ἀπὸ μιὰ παιδεία ποὺ θὰ ὀδηγοῦσε τὰ νειάτα τῆς Ἑλλάδος στὸν Χριστό, ποὺ μόνος Αὐτὸς μπορεῖ νὰ δώσει, γιὰτὶ εἶναι ὁ Ἰδιος, τὴν ἐλπίδα, τὸ φῶς, τὴ χαρὰ, τὴν εἰρήνη;

Ἐμεῖς τότε, ἐκεῖνο καλοκαίρι τοῦ 1954, ἐτοιμαζόμασταν γιὰ τὶς εἰσαγωγικὲς ἐξετάσεις στὴ Θεολογικὴ Σχολὴ ποὺ θὰ μᾶς ἔδινε τὴ δυνατότητα νὰ καταρτιστοῦμε γιὰ ν' ἀναδειχτοῦμε ἐργάτες στὸν *ἀγρὸ τοῦ θερισμοῦ*. Ὅπως καὶ νὰ τὸ κάνουμε οἱ ἐργάτες σὲ τέτοιες περιπτώσεις εἶναι πάντα λιγοστοὶ καὶ πρέπει ν' ἀκολουθοῦμε τὴν προτροπὴ τοῦ Κυρίου μας πρὸς τοὺς ἐβδομήκοντα ἀποστόλους Του ποὺ ὤφειλαν νὰ παρακαλέσουν τὸν Κύριο τοῦ θερισμοῦ γιὰ τὴν ἀποστολὴ ἐργατῶν (Λουκᾶ ι' 2).

Καὶ ὅμως δὲν ἦταν λάθος!

Ὅταν ἀναπολοῦμε ἐκεῖνες τὶς ὥρες, θυμόμαστε «μὲ τί καρδιά, μὲ τί πνοή, τί πόθους καὶ τί πάθος πήραμε τὴ *ζωὴ* μας» τότε. Καὶ δὲν βρισκουμε ὅτι ἦταν *λάθος!* γιὰ νὰ τὴν ἀλλάξουμε.

Λάθη μπορεῖ νὰ ἔγιναν πολλὰ σ' αὐτὰ τὰ σαράντα χρόνια ποὺ ἀκολούθησαν. Ἐδῶ καὶ μιὰ μέρα νὰ ζήσουμε οὐδεὶς ὁ ἀναμάρτητος...

Ὁ καθένας μας θὰ ἔχει πολλὰ νὰ ὁμολογήσει. Λάθη ἐπιλογῶν, τακτικῆς, συμπεριφορᾶς, ἀπόψεων, θέσεων. Πιστεύω ὅμως ὅτι κανεὶς καὶ καμία δὲν μετάνιωσε, ἀπὸ ἐκείνη τὴν τάξη τοῦ 1954 γιὰτὶ ἔβανε καρδιά, πνοή, πόθους καὶ πάθος στὴ ζωὴ του, στὴ ζωὴ τῆς. Γιὰ ἕνα εἶμαστε βέβαιοι, ὅτι *τότε* δὲν ζυγίσαμε τὰ ὑπὲρ καὶ τὰ κατὰ στὴν ἐπιλογὴ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς.

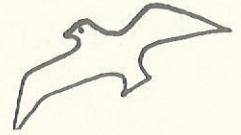
Κρίνοντας ὀρθολογιστικὰ τὰ πράγματα δὲν ἦταν ἡ καλλίτερη διέξοδος γιὰ ἕνα νέο ἄνθρωπο νὰ γίνεῖ θεολόγος. Ἐπαγγελματικὰ δὲν ἦταν λύση ἡ ἀδιοριστία μᾶς ἀκολουθοῦσε ὡς μόνιμη ἀπειλή. Κοινωνικὰ δὲν ἦταν τόσο ἀποδεκτὸς ὁ ρόλος τοῦ θεολόγου καθηγητοῦ. Ἡ Ἐκκλησία δὲν εἶχε τὶς δυνατότητες ἢ δὲν εἶχε ἀντιμετωπίσει τὸ ἐνδεχόμενο νὰ στελεχῶσει τὶς ὑπηρεσίες τῆς μὲ λαϊκοὺς θεολόγους. Ἀκόμη καὶ οἱ ἀπόφοιτες τῆς Σχολῆς Διακονισσῶν κατ' ἐξαίρεσιν διορίστηκαν σὲ θέσεις κοινωνικῶν λειτουργιῶν στὴν Ἐκκλησία. Οἱ περισσότερες ἐργάστηκαν ὡς ἐπιμελήτριες στὰ δικαστήρια ἀνηλίκων. Ἄλλωστε καὶ πολλοὶ ἄνδρες συνάδελφοί τους προσέφεραν τὶς ὑπηρεσίες τους στὸν συγκεκριμένο αὐτὸ χώρο κοινωνικῆς διακονίας.

Διάφορες δυσκολίες

Τὸ μέλλον δὲν προοιωνιζόταν ἄριστο. Καὶ αὐτὸ τὸ γνωρίζαμε ὅλοι. Τὸ συζητούσαμε στοὺς διαδρόμους, στὶς αἴθουσες, στὶς κατ' ἰδίαν συζητήσεις μας, στὶς ἐκδρομὲς μᾶς, στοὺς κύκλους ποὺ συχνάζαμε. Προσπαθοῦσαμε νὰ συμπαρασταθοῦμε ὁ ἕνας στὸν ἄλλο, καὶ ὄχι μόνο στὶς ἐξετάσεις. Ζητούσαμε βοήθεια ἀπὸ μεγαλύτερους ἀδελφούς καὶ περισσότερες φορὲς τὴ βρῖσκαμε πρόθυμα κοντά τους.

Δὲν ἦταν μόνο τὰ οἰκονομικὰ δύσκολα. Πολλοὶ ἀπὸ μᾶς δούλεψαν σκληρὰ καὶ γιὰ τὸν ἐπιούσιο. Καὶ στὰ πνευματικὰ εἶχαμε δυσκολίες. Πολλοὶ ἦσαν αὐτοὶ ποὺ ἤθελαν νὰ μᾶς καθοδη-

Σὲ δρόμους ποιμαντικῆς διακονίας

γῆσουν καὶ νὰ μᾶς ἐντάξουν. Ὡς νέοι παλεύαμε ἀνάμεσα στοὺς τρόπους προσφοράς πὺ ἐπρεπε νὰ ἐπιλέξουμε καὶ τὴν ἀνεξαρτησία τῆς σκέψης μας καὶ τὴν καλλιέργεια τῆς ἐπιστήμης. Πολλὲς φορὲς σ' αὐτὰ ὅλα φανερονόταν τὸ ἀσυμβίβαστο. Οἱ «συλλογικὲς συμβάσεις» ἐξάλλου ἐξασφαλίζουν τὸ γενικὸ καὶ ὄχι τὸ εἰδικὸ ἢ τὸ προσωπικὸ συμφέρον.

Τὰ χρόνια περνοῦσαν μὲ πολλὲς ἀγωνίες, ἐξετάσεων, ἐπιβιώσεων, προσανατολισμῶν, ἀποκαταστάσεων ἐπαγγελματικῶν καὶ οἰκογενειακῶν. Τὸ στρατιωτικὸ μετὰ, μιὰ ἄλλη δοκιμασία γιὰ τ' ἀγόρια. Ἐξετάσεις δηλαδὴ στὴν πράξη τῶν θεολογικῶν μας ἀρχῶν σὲ μιὰ ἐποχὴ ὄχι ιδιαίτερα εὐνοϊκὴ γιὰ τοὺς θεολόγους.

Μετὰ τὸ στρατὸ ἡ ἀνάγκη ᾤθησε πολλοὺς σὲ ἀλλαγὴ σπουδῶν, ἐπαγγελμάτων. Πολλοὶ ἔφυγαν στὸ ἐξωτερικὸ, κυρίως μὲ ὑποτροφίες, γιὰ διεύρυνση τῶν ἐνδιαφερόντων τους, ἐξειδίκευση σὲ χώρους πὺ ἀγάπησαν κατὰ τὴ διάρκεια τῆς φοίτησής τους στὸ ἑλληνικὸ Πανεπιστήμιο, στὴν τροφὴ Θεολογικῆ Σχολῆ καὶ ἐμπνεύστηκαν ἀπὸ τὴν διδασκαλία σεβαστῶν καθηγητῶν. Καὶ γι' αὐτὲς τὶς ἐπιλογὲς τὰ διλήμματα δὲν ἔλειπαν ἀναφορικὰ μὲ τὸ εἶδος τῶν σπουδῶν, τὴν προέλευση τῶν ὑποτροφιῶν, τὰ ἀποτελέσματα, τὴν χρησιμότητα ἀλλὰ καὶ τὴν χρησιμοποίησή αὐτῶν τῶν γνώσεων ἅμα τῇ ἐπιστροφῇ στὴν καθ' ἡμᾶς Ἀνατολή.

«Ἴδοὺ λέγω ὑμῖν, ἐπάρατε τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν καὶ θεάσασθε τὰς χώρας, ὅτι λευκαὶ εἰσι πρὸς θερισμὸν ἤδη» (Ἰω. δ' 35).

Ἡ ἐκπλήρωση τῶν πόθων

Ἡ ζωὴ ὅμως βρῖσκει τὸν ρυθμὸ τῆς. Περνώντας τὰ χρόνια καὶ δουλειὰ βρῆκαν οἱ περισσότεροι — ἐννοῶ ἐργασία στὸν θεολογικὸ χῶρο —, καὶ οἰκογένεια δημιούργησαν καὶ δυνατότητες νὰ προσφέρουν τοὺς καρποὺς τῶν κόπων τους.

Οἱ περισσότεροι, μὲ πολλὴ καρδιά καὶ πνοὴ καὶ πάθος ἐκπλήρωσαν τοὺς πόθους τους γιὰ μιὰ σωστὴ θεολογικὴ ἐργασία κοντὰ στοὺς μαθητὲς τῆς Μέσης Ἐκπαίδευσης. Γνωρίζω ὅτι πολλοὶ βρῆκαν πολλὴ χαρὰ στὴ διακονία τους καὶ ἀπέκτησαν πολύτιμη ἐμπειρία στὴν ἐπικοινωνία τους μὲ τοὺς νέους. Θὰ ἔπρεπε κάποτε νὰ κατατεθεῖ αὐτὴ τους ἡ μαρτυρία καὶ νὰ εἶναι βέβαιοι ὅτι θὰ εἶναι σημαντικὴ βοήθεια γιὰ τοὺς νεωτέρους συναδέλφους τους.

Ἄλλοι ἀξιώθηκαν ἐπὶ πολλὰ χρόνια νὰ ὑπηρετήσουν στὸν κοινωνικὸ τομέα καὶ νὰ συμπαρασταθοῦν σὲ μιὰ ἀποκλίνουσα νεότητα καὶ νὰ κάνουν τὸ πᾶν γιὰ νὰ τὴν ἐπαναφέρουν στὸν ὀρθὸ δρόμο.

Μερικοὶ διακόνησαν καὶ διακονοῦν στὶς τάξεις τῆς Ἀρχιερωσύνης καὶ τῆς Ἱερωσύνης καὶ ποιμαίνουν θεοφιλῶς τὸν λαὸ τοῦ Θεοῦ. Ἄλλοι ἐπέλεξαν τὴν ἰσαγγελη πολιτεία καὶ ἀνεδείχθησαν ὁδηγοὶ πνευματικοὶ τῶν ὁποίων ὁ φθόγγος ἐξῆλθεν εἰς πᾶσαν τὴν γῆν. Ἄς μὴ ξεχνᾶμε ὅτι μὲ πρωτοβουλία τοῦ ἔτους μας ἐπιχειρήθηκε γιὰ πρώτη φορὰ ἐκεῖνα τὰ χρόνια προσκυνηματικὴ ἐπίσκεψη στὶς Ἱ. Μονὲς τοῦ Ἁγίου Ὁρους μὲ τὴν παραχώρησι ἐκ μέρους τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ τοῦ σκάφους «Ἰάσων» πρὸς τὸ σκοπὸ αὐτό. Ποιὸς νὰ ξέρει ἂν ἐκεῖνη ἡ ἐπίσκεψη δὲν ἐνοστάλλαξε στὶς ψυχὰς τῶν συμφοιτητῶν μας τὸν πόθο νὰ ἐπανέλθουν στὸν Ἄθωνα καὶ πολλοὶ ἀπὸ αὐτοὺς νὰ γίνουν οἰκιστὲς του, ἔστω ἐλάχιστοι ὅπως συνηθίζουν νὰ ὑπογράφονται.

Λίγοι ἀξιώθηκαν νὰ ὑπηρετοῦν σήμερα στὴν τροφὴ Σχολῆ καὶ νὰ ἐτοιμάζουν τοὺς νέους θεολόγους ὡς ἐργάτες γιὰ τὸν νέο θερισμὸ. Ἄλλοι ἔχουν κληθεῖ σὲ ἄλλες πανεπιστημιακὲς Σχολὲς ἀκολουθώντας δικούς τους δρόμους στὴν ἐρευνα καὶ τὴν ἐπιστήμη.

Πολλοὶ καλλιέργησαν μὲ συνέπεια τὰ θεολο-

ΝΕΟΜΑΡΤΥΡΕΣ ΚΑΙ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ*

Τοῦ πανοσ. ἀρχιμ. κ. ΧΡΥΣ. Π. ΑΒΑΓΙΑΝΟΥ, Ἱεροκήρυκος

Καὶ λίγο πῶ κατὰ θυμαῖται τὸν ποιητὴ, ποῦ δὲν εἶχε πολλὴ σχέσηη μετὰ τὴν Ἐκκλησίαν, ἀλλ' εἶχε τὸ χάρισμα νὰ περιγράφει μετὰ δύναμιν ἠθικὰς καταστάσεις: «Ἔτσι στὴ σκοτεινὴ ταβέρνα / πίνουμε πάντα μας σκυφτοὶ / σὰν τὰ σκουλήκια κάθε φτέρνα / ὅπου μᾶς εὔρει, μᾶς πατεῖ / δειλοὶ, μοιραῖοι κι ἄβουλοι ἀντάμα / προσμένουμε, ἴσως, κάποιο θάμα!» (Βάρναλης).

Ποῦ θὰ εἶναι; «Τὸ θαῦμα, σχολιάζει ὁ Ἱεράρχης, νὰ πέσει ἐξ οὐρανοῦ τὸ μάννα. Τὸ μάννα τῆς εὐημερίας, τοῦ εὐδαιμονισμοῦ, τῆς ἡσσοнос προσπαθείας, τοῦ ἀμοραλισμοῦ καὶ τῆς ἀλλοτριώσεως, χωρὶς δικούς μας σωματικούς ἢ πνευματικούς κόπους. Μὲ ἔμβλημα τὴν ἀπρονοησία καὶ τὴν τσαπατουλιὰ κινούμεθα πρὸς τὸ 2000 στηριζόμενοι στὸν ἐξυπνακισμό, τὴν ἀτσιδοσύνη, τὸν ἀετονυχισμό, χωρὶς ἀξιοπρέπεια καὶ σωφροσύνη»¹².

Θλιβερὲς διαπιστώσεις ἀπὸ τὴν παρατήρηση τῆς νεοελληνικῆς πραγματικότητος. Εὐχόμεσθε νὰ μὴ εἶναι κατὰ πάντα ἀληθινές, ἀν καὶ ἡ καθημερινότης, σκληρὴ καὶ ἀνάγνητη, μᾶς παγώνει τὴν ἐλπίδα. Καὶ πῶς θὰ γίνῃ διαφορετικὰ, ἀφοῦ ἡ καρδιά μας ἀποσπάσθη ἀπὸ τὸ Θεὸ καὶ τὸ φόβος τοῦ Θεοῦ καὶ δόθηκε ἀλόγιστα στὶς νέες θεότητες τῆς ὕλης καὶ τῶν ἡδονῶν, ἀφοῦ

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 43 τοῦ ὑπ' ἀρ. 2 τεύχους.

γικὰ γράμματα καὶ συνέγραψαν πλεῖστα ὅσα συγγράμματα, μελέτες, διατριβές, ἄρθρα καὶ πρωτοστάτησαν στὴ δημιουργία θεολογικῶν περιοδικῶν ποῦ κρατοῦν τὴν πρωτοπορία τὰ τελευταῖα χρόνια.

Πολλοὶ τέλος ἔχουν ἤδη στρατευτεῖ στὴν θριαμβεύουσα Ἐκκλησίαν καὶ ἀγωνίζονται μετὰ τὶς προσευχὰς τοὺς γιὰ μᾶς τοὺς περιλειπούμενους συμφοιτητὲς καὶ συμφοιτητριάς τοὺς καὶ ὅλον τὸν κόσμον, ὥστε νὰ περάσει ἡ Θεολογία στὴ ζωὴ καὶ νὰ ζήσῃ ὁ κόσμος ἐν Χριστῷ.

Τί δέον γενέσθαι

Ἄν κατέγραψα τὶς λίγες σκέψεις ποῦ μοῦ ἐγεννήθησαν ἀναλογιζόμενος τὰ χρόνια αὐτὰ ποῦ πέρασαν, ἦταν γιὰ νὰ διαγράψω ἕνα μικρὸ ὀδοιπορικὸ ζῶν ποῦ δὲν τὸ αἰσθάνομαι μόνον ἀτομικὰ, ἀλλὰ δένεται μετὰ τρόπο προσωπικὸ μ' ὅλους καὶ ὅλες ποῦ ξεκινήσαμε ἐδῶ καὶ σαράν-

ἀπερίσκεπτα ἀνταλλάξουμε τὰ «ἐν ἐλπίσει ἀγαθὰ» μετὰ τὰ «ἐν χειρὶ», ὅπως θὰ μᾶς ἔλεγαν καὶ οἱ παλαιοὶ διδάσκαλοι τοῦ Εὐαγγελίου;

Δὲν κηρύσσεται μετὰ πάθος καὶ μαχητικότητα, ὅπως πρὶν λίγες δεκαετίες, ὁ ἀθεϊσμός, δὲν πολεμεῖται ἢ ἐννοία τοῦ Θεοῦ μετὰ ἐπιχειρήματα ἀπὸ τὴν ἀρνητικὴ κριτικὴ. Ἐμμεσὰ ὅμως καὶ συνεσκιασμένα κηρύσσεται ὁ ἀθεϊσμός καὶ πολεμεῖται ὁ Θεὸς μετὰ τὴν ἀδιαφορία καὶ τὴν ἔξαρση τῆς γοητείας τῆς ὕλης, τῆς σάρκας, τῆς μαγείας τῶν ἡδονῶν.

5. Ἡ γοητεία τῆς ὕλης

Μὲ τὴ βοήθεια τῶν τεχνολογικῶν μέσων τῆς ἐποχῆς μας ἡ γοητεία τῆς ὕλης ἐφθασε στὸ ἀποκορύφωμά της. Ἡ ἐπιστήμη καὶ τέχνη τῆς Τηλοψίας δημιούργησε φαντασμαγορικούς, παραμυθένιους παραδείσους, οἱ ὅποιοι ὑψώνουν τεῖχος πανύψηλο στὴ θέαν τοῦ παραδείσου τοῦ Θεοῦ. Πειρασμὸς μέγας, τὸν ὅποιον κάθε ἄνθρωπος «ὡς σάρκα φορῶν καὶ κόσμον οἰκῶν» θὰ συναντήσει στὸ διάβα τῆς ζωῆς του. Καὶ ὁ ἴδιος ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς δὲν τὸν ἀπέφυγε, χωρὶς φυσικὰ νὰ τὸ θέλει.

Μᾶς τὸ ἐξιστοροῦν οἱ ἱ. Εὐαγγελιστὲς. Ὅταν ὁ Κύριος βρέθηκε στὴν ἔρημο, μετὰ τὴ Βάπτισή του, τὸν παρέλαβε ὁ διάβολος καὶ τὸν ἀνέβασε σ' ἕνα πολὺ ψηλὸ βουνὸ καὶ ἀπὸ ἐκεῖ τοῦ ἔδει-

τα χρόνια τὸν καλὸν ἀγῶνα τῆς Θεολογίας ποῦ μόνον ὁ ἀγαθὸς Θεὸς γνωρίζει τοὺς καρπούς του. Ἀπώτερη σκέψη μας εἶναι νὰ πραγματοποιηθεῖ κάποια στιγμή μία συνάντηση ὅλων τῶν περιλειπομένων —στὴν ὁποία θὰ ὑπάρξει καὶ προσκλητήριον ἀπόντων— καὶ κατὰ τὴν ὁποία θὰ γινόταν λεπτομερὴς ἀπολογισμὸς τῶν σαράντα χρόνων ποῦ πέρασαν. Ἴσως αὐτὸ νὰ ἦταν καὶ ἀφορμὴ καὶ γιὰ ἄλλα «ἐτη» πανεπιστημιακὰ νὰ συναχθοῦν ἐπὶ τῷ αὐτῷ γιὰ νὰ ἀναλογισθοῦν τὸ παρελθόν, νὰ ἀποτιμήσουν τὸ παρὸν καὶ νὰ συλλογιστοῦν τὸ μέλλον, ἰδιαίτερα σὲ μιὰ ἐποχὴ ποῦ ἡ ἐμπειρία τῶν παλαιῶν θὰ εἶναι ὁδηγὸς πολὺτιμος γιὰ τοὺς νεωτέρους, οἱ ὅποιοι σήμερον δοκιμάζονται καὶ ἔχουν ν' ἀντιπαλαίσουν μετὰ πολὺ δυσκολότερα καὶ πολυπλοκότερα προβλήματα ἀπ' ὅ,τι ἐμεῖς οἱ παλαιότεροι.

Γένοιτο καὶ ὁ Θεὸς βοηθός!

Ξε όλες τις βασιλείες του κόσμου, με όλα τα μεγαλεία και τα αγαθά τους. Τότε, μετά την πανοραμιακή και στιγμιαία θέα της ύλικής μεγαλοπρέπειας και δόξης, είτε με αυθάδεια στον Υιό του Θεού: "Όλα αυτά ανήκουν στη δικαιοδοσία μου. Σ' όποιον θέλω τα δίνω. Εάν με προσκυνήσης, όλα είναι δικά σου (Λουκά 4,6).

Και φυσικά ο Χριστός δεν προσκύνησε το διάβολο και αντί της ύλικής ευημερίας και των ύλικών ανέσεων προτίμησε τη δόξα του σταυρού και της θυσίας. Οί χριστιανοί του όμως; Πόσοι περιφρονούν το δέλεαρ της ύλης και πόσοι σώζονται πετώντας σαν τα πουλιά πάνω από τις καλοστημένες παγίδες του κακού; Βέβαια ή θρησκευτική πίστη, που προσβεύουμε, απαιτεί ανθρώπους με ισχυρή θέληση. Με φρόνημα γενναίο. Με πνεύμα αυτοθυσίας και αυταπαρνήσεως. Παραλλάσσοντας κάπως μία φράση του Ι. Χρυσοστόμου θα λέγαμε: «αετών ου κολοιών αὔτη ή θρησκεία»¹³. Τα ιδανικά της δεν είναι χαμερπή. Αντίθετα πολύ ύψηλά απαιτώντας κόπο πολύ, τουλάχιστον στην αρχή, για να γίνουν πραγματικότητα. Η είσοδος της είναι «στενή» και ή πορεία της «τεθλιμμένη». Σαφέστατος υπήρξε ο Αρχηγός της πίστεώς μας, όταν προσκαλούσε τους νέους μαθητάς του: «Όστις θέλει όπισω μου έλθειν άπαρνησάσθω έαντον και άράτω τον σταυρον άντου και ακολουθείτω μοι...».

Φοβερές προϋποθέσεις για να ύπολογισθή κάποιος πιστός μαθητής του Χριστού: αυταπάρηση και αυτοθυσία. Και όμως έτηρήθησαν παραδόξως οί προποθέσεις αυτές: Χιλιάδες, εκατομμύρια, άμέτρητοι μαθηταί του έζησαν, ιδίως τους τρεις πρώτους αιώνες, αντιμετωπίζοντας καθημερινά την κακότητα και την έχθρότητα της πολιτείας και της πλειοψηφίας των άλλοθρησκων χωρίς να έγκαλείψουν τον άνηφορικό Γολγοθά. Τότε λέμε ότι μεγαλούργησε ή πίστη του Χριστού και απέδειξε ότι έχει θεϊκή την προέλευση.

Αργότερα, όταν ανακηρύχθηκε έπίσημη θρησκεία του κράτους, παρά την έξωτερική λάμψη, το αυθεντικό ήρωικό πνεύμα άρχισε να σκιάζεται από την άδράνεια και τη νοχέλεια. Πριν το να πιστεύει κάποιος στο Χριστό ήταν επικίνδυνο πράγμα, τώρα, μετά τον Μ. Κωνσταντίνο, ό πιστός έθεωρείτο προνομιούχος πολίτης. Δεν έλειπαν βέβαια και εκείνοι, όπως άσκητές, μοναχοί, οί όποιοι με παράτολμες,

«προκλητικές» πράξεις ύπενθύμιζαν τα ουσιώδη γνωρίσματα του χριστιανού.

Έτσι φθάνουμε πάλι —μετά την παρέκβαση— στις ήμέρες μας, οδηγούμενοι στο έξηξ δίλημμα: Ζούμε, χωρίς άμφιβολία, σοβαρή ήθική κρίση. Πώς θα την αντιμετωπίσουμε; Μένοντας στον έπιφανειακό Χριστιανισμό, τον κομμένο και ραμμένο στα μέτρα της ραθυμίας μας ή στην τελεία άρνηση ή παιώνοντας στον άγώνα, την εργώδη προσπάθεια για την πραγμάτωση των ώραιων ιδανικών μας;

6. Η κατάσταση της Παιδείας

Εάν ή άμέλειά μας ύποσκελίσει κάθε καλή προσπάθεια, τότε ή γάγγραινα του κακού θα προχωρήσει επικίνδυνα και ή ήθική ανάκαμψη θα καταστεί δυσχερέστερη. Για του λόγου το άληθές άς φέρουμε στη σκέψη μας ένα τομέα της ζωής του έθνους μας, ό όποιος είναι έπιβεβλημένο να τύχει της ήθικής ευαισθησίας όλων μας. Και αυτός είναι ό τομέας της Παιδείας, της άγωγής της νέας γενιάς. Είμαστε εύχαριστημένοι άπ' ό,τι συντελείται εκεί; Άπό τους στόχους του, τους σκοπούς και τα ιδανικά, που ύπηρετεί, άπό την ποιότητα των διδακτικών αγαθών, άπό τους καρπούς και τα άποτελέσματα της παιδευτικής διεργασίας;

(Συνεχίζεται)

12. Δημητριάδος Χριστοδούλου, Διολιοθαίνουμε επικινδύνως, «ΒΗΜΑ» 25 Δεκεμβ. 1992, σ. Α11.

13. Ι. Χρυσοστόμου, Είς την Α' Κορινθ. λόγ. ΚΔ' ΕΠΕ 18Α, 96.

ΒΙΒΛΙΑ ΓΙΑ ΤΗ ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

* **Η ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ Ι. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ**

(έγκόπιο, σέ έκδοση πολυτελή).

* **Η ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ Μ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ**

(έγκόπιο, σέ έκδοση πολυτελή).

* **ΜΥΣΤΑΓΩΓΙΑ, άγίου Μαξίμου του Όμολογητού.**

* **Η ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ (Μητροπ. Κοζάνης Διονυσίου),**

52 όμιλίες για τη βαθύτερη κατανόσή της.

* **ΕΡΜΗΝΕΙΑ ΤΗΣ Θ. ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ (π. Χαράλαμπος**

Χατζοπούλου).

* **Η ΠΡΟΣΕΥΧΗ ΤΗΣ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ**

(π. Π. Ευδοκίμωφ), Έρμηνεία και άνάλυση της Λει-

τουργίας του Ιω. Χρυσοστόμου.

ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Ίασιόν 1 - 11521 Άθήνα, τηλ. 01/72.28.008, fax 72.38.149,

Αραγατσανίον 2 - πλατ. Κλωνθμόνος,

τηλ. 33.10.977, 32.28.637

ΤΟ ΠΝΕΥΜΑ ΤΗΣ ΘΥΣΙΑΣ ΚΑΙ ΤΟ ΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟ ΦΡΟΝΗΜΑ ΣΤΗ ΖΩΗ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΙΕΡΑΡΧΩΝ*

Τοῦ κ. Παναγ. Θ. Παπαθεοδώρου, Θεολόγου - Λυκειαρχῆ

Δὲν ξέφυγε ἀπὸ τὸν ἔλεγχο τοῦ ἱεράρχη οὔτε αὐτὴ ἡ ματαιόδοξη καὶ φιλοχρήματη αὐτοκράτειρα Εὐδοξία. Ὁ ἱερός Χρυσόστομος, ὡς ἄλλος Ἡλίας, ὑψωσε φωνὴ διαμαρτυρίας ἐναντίον της, ὅταν μὲ πλαστογραφία ἐπιχείρησε νὰ στερῆσει χήρα καὶ ὄρφανὰ ἀπὸ τὴν κληρονομία τοῦ προστάτη τους, προκειμένου νὰ τὴν οἰκειοποιηθεῖ ἐκείνη. Ὁ Χρυσόστομος δὲν ὑπολόγισε οὔτε τίς ἀπειλές της, οὔτε τὴν ἀντιπάθεια τῆς Εὐδοξίας. Ὑψωσε τὸ ἀνάστημά του μπροστὰ στὴν ἐπιχειρούμενη ἀδικία καὶ κραύγασε τὸ «οὐκ ἔξεσί σοι».

«Ἄν ὁ Θεὸς σοῦ ἔδωσε τὸ σκῆπτρο τὸ βασιλικὸ —γράφει στὴν Εὐδοξία— σοῦ τὸ ἔδωσε γιὰ ν' ἀπονέμεις παντοῦ τὴ δικαιοσύνη. Χῶμα καὶ στάχτη, χόρτο καὶ σκόνη, σκιά καὶ καπνὸς καὶ ὄνειρο εἶναι ὁ ἄνθρωπος, ὡς εἶναι καὶ βασιλιάς. Δῶσε τέλος στὸν πόνο καὶ τὴ δυστυχία τῶν ἀπελπισμένων».

Ὅλοι αὐτοὶ οἱ δυσारेστημένοι ἀπὸ τὸν καθημερινὸ ἔλεγχο τοῦ Χρυσόστομου, ἀνάξιοι κληρικοί, μεγιστάνες τοῦ πλοῦτου, διεφθαρμένοι αὐλικοὶ μὲ ἐπικεφαλῆς τὴ ματαιόδοξη αὐτοκράτειρα Εὐδοξία δημιούργησαν στὴ βασιλεύουσα ἐχθρικό κλίμα σὲ βάρος τοῦ ἱεράρχη.

Στὴν ὀργανωμένη ἐπίθεση τῶν ἀνωτέρω ὁ Χρυσόστομος ἔδειξε ἀλύγιστο θάρρος, ἀσυνήθιστη παρρησία, ἀμετακίνητη ἀπόφαση νὰ ἀγωνισθεῖ γιὰ τὴν ἀλήθεια, τὸ δίκαιο καὶ τὴν ἀρετὴ. Ἀψηφώντας τίς ἀπειλές τῆς Εὐδοξίας διακηρύσσει ἄφοβα: «Εἰ βούλεται ἡ βασίλισσα ἐξορίσαι, ἐξορισάτω με, τοῦ Κυρίου ἡ γῆ καὶ τὸ πλῆρωμα αὐτῆς. Εἰ βούλεται πριονίσαι, πριονισάτω με, Ἡσαΐαν ἔχω ὑπογραμμόν. Εἰ θέλει με εἰς τὸ πέλαγος ἀκουτίσαι, τὸν Ἰωνᾶν ὑπομιμνήσκομαι. Εἰ θέλει με εἰς λάκκον ἐμβαλεῖν, ἔχω τὸν Δανιὴλ ἐν τοῖς λέουσι βεβλημένον. Εἰ θέλει λιθάσαι με, Στέφανον ἔχω, τὸν πρωτομάρτυρα, τοῦτο πεπονθότα. Εἰ θέλει τὴν κεφαλὴν μου λαβεῖν ἔχω τὸν Βαπτιστὴν».

Εἶναι γεγονός ὅτι ἡ σπεῖρα τῶν ταπεινῶν καὶ ὑποχθόνιων ἀνθρώπων μὲ ἀσύστατες κατη-

γορίες κατόρθωσε ὄχι μόνον νὰ ἐξορίσει τὸν ἱεράρχη ἀλλὰ καὶ σωματικῶς νὰ τὸν ἐξουθενώσει. Συγκινητικά, γεμάτα ἥρωισμό καὶ αὐτοθυσία εἶναι καὶ τὰ ἀποχαιρετιστήρια λόγια τοῦ Χρυσόστομου στὸ ποίμνίό το: «Πολλὰ εἶναι τὰ κύματα καὶ σφοδρὴ ἡ τρικυμία, ὅμως δὲ φοβόμαστε μήπως καταποντιστοῦμε, γιὰτι στεκόμαστε σὲ βράχο ἀσφαλῆ... Ἄς μαίνεται ἡ θάλασσα, ὡς ὑψώνονται τὰ κύματα... τί ἔχουμε νὰ φοβηθοῦμε;... Καὶ ἂν ξεσηκωθοῦν ἐναντίον μου κύματα καὶ ὀλόκληρα πελάγη ἀκόμα καὶ θυμοὶ ἀρχόντων, γιὰ μένα ὅλα αὐτὰ εἶναι εὐτελέστερα καὶ ἀπὸ ἀράχνη».

Ὁ Χρυσόστομος καὶ ὡς ἄνθρωπος καὶ ὡς ποιμενάρχης ὑπῆρξε ὑπέροχο πρότυπο. Στάθηκε ἐδραῖος στὶς πεποιθήσεις του μὲ τόση ἐμμονή, ὥστε μερικοὶ ἱστορικοὶ νὰ τοῦ καταλογίζουν ἀκαμψία, ἢ ὅποια, ἂν τοῦ ἔλειπε —λένε— θὰ εἶχε ἀποφύγει πολλὰς τλαιπωρίες. Θὰ εἶχε, πράγματι ἀποφύγει πολλὰς τλαιπωρίες ὁ Χρυσόστομος, ἀκόμη καὶ τὸ θάνατο στὴν ἐξορία, ἐνδεχομένως. Ἴσως νὰ πέθαινε ἐνδοξος στὸ θρόνο του. Δὲ θὰ κέρδιζε ὅμως τὴ θέση ποὺ κατέχει στὴν ἱστορία. Θὰ ἔμενε ἀπλῶς ἕνας ἀπαράμιλλος ἐκκλησιαστικὸς ρήτορας. Δὲ θὰ ἦταν αὐτὸ ποὺ εἶναι σήμερα, ὁ Χρυσόστομος τῆς ἱστορίας, αὐτὸς ποὺ διδάσκει μὲ τὸ παράδειγμά του καὶ φρονηματίζει μὲ τὴ θυσία του.

Ὁ Νιούμαν (Newman), ἕνας ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους ἀγγλικανοὺς θεολόγους καὶ κληρικούς τοῦ περασμένου αἰῶνα, ἔχοντας ὑπόψη του τὸ ἀγωνιστικὸ φρόνημα καὶ τὴ θυσία καθενὸς ἀπὸ τοὺς Τρεῖς Ἱεράρχες χαρακτηρίζει καθένα μὲ μιὰ ταιριαστὴ φράση:

Ὁνομάζει τὸ Βασίλειο: «κνηγὸ τῶν αἰρέσεων ποὺ εἶχε ὡς ἀποστολὴ νὰ ἀποπλύνει τὸν ρύπο τοῦ θυσιαστηρίου».

Γιὰ τὸ Νιούμαν ὁ Χρυσόστομος εἶναι ὁ «γίγας μὲ τὴν πύρινη ψυχὴ καὶ τὰ φλογερὰ χεῖλη, ὁ ἐνδοξος ρήτορας τῆς χάριτος καὶ τῆς φιλανθρωπίας τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ ὁ ἀδυσώπητος στηλιτευτὴς τῆς βασιλικῆς αὐλῆς καὶ ὁ προστάτης τῶν ταπεινῶν καὶ ἀδικουμένων».

Ὁ Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνὸς εἶναι «ὁ διδά-

* Συνέχεια ἀπὸ τὴ σελ. 47 τοῦ ὑπ' ἀρ. 2 τεύχους.

σκαλος με την ουρανοδίδακτη χάρη της σοφίας· ὁ ἄνθρωπος τῆς εἰρήνης με την ταπεινή και ἀληθινή καρδιά, ὁ ὁποῖος για χάρη τῆς εἰρήνης τοῦ ποιμνίου του, δὲ δίστασε νὰ ἐγκαταλείψει τὸν πατριαρχικὸ θρόνο του και νὰ ἐπιστρέψει στὴ σιωπὴ και τὴν ἡσυχία». Ὁ μέγας αὐτὸς ἱεράρχης εἶναι για τὸν Ἀγγλικανὸ θεολόγο ὄχι μόνο ἓνας μέγας θεολόγος ἀλλὰ στὴν κυριολεξία ὁ «ἄγγελος τῆς Ἀνατολῆς, ὁ ὁποῖος ὑψώνει τὸ Σταυρὸ και κάνει νὰ πάλλωνται οἱ καρδιές μας ψυχρῆς και ὑπολογιστικῆς πρωτεύουσας ἐνὸς παντοδύναμου κράτους, σὰν νὰ ἐγγίζει μὰ νέα Πεντηκοστή»⁶.

Γιὰ ὅλα αὐτὰ οἱ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, οἱ Τρεῖς Ἱεράρχες δὲν ἀποτελοῦν κάποια ἀρχαιολογία ἢ ἔστω μὰ ἀξιοπρόσεκτη φιλολογία, ἀλλ' εἶναι πηγὴ ἐμπνεύσεως για μὰ ἀτομικὴ ἀλλὰ και ἐκκλησιαστικὴ ἀναγέννηση. Οἱ φωστῆρες και διδάσκαλοι τῆς οἰκουμένης ἔχουν νὰ εἰποῦν πολλὰ στὸ σημερινὸ ἄνθρωπο. Τὸ ζωντανὸ μῆνυμά τους πρέπει νὰ ἐπηρεάσει ὄχι μόνο τὸν τρόπο πὸ σκέπτεται ἀλλὰ και πὸ ζεῖ ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Ἡ ὀρθόδοξη Ἐκκλησία τρέφει μεγάλη εὐλάβεια και ἐξαιρετικὸ θαυμασμὸ στοὺς ἐκκλησιαστικούς ἐκεῖνους ἄνδρες πὸ ἐπικράτησε νὰ ὀνομάζονται πατέρες τῆς Ἐκκλησίας. Τοὺς θεωρεῖ ὡς στόματα μέσω τῶν ὁποῖων ἐκφράζεται ἡ ἐκκλησιαστικὴ συνείδηση, τοὺς θεωρεῖ μάρτυρες τοῦ Λόγου και σάλπιγγες τοῦ Ἁγίου Πνεύματος.

Οἱ πατέρες δὲν εἶναι ἄνθρωποι τῶν θεωρητικῶν διατυπώσεων, ἀλλὰ ἄνθρωποι τῆς πίστεως και τῆς ζωντανῆς παραδόσεως. Ἀνάμεσά τους ξεχωριστὴ θέση κατέχουν ὁ Τρεῖς Ἱεράρχες, Βασίλειος ὁ Μέγας, Γρηγόριος ὁ Θεολόγος και Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος. Τὸ κήρυγμα και τῶν τριῶν και ἰδιαίτερα ἡ ζωὴ τους φανερώνουν τὴν εὐρύτητα τῆς σκέψεώς τους, τὸ βάθος τῆς ἐσωτερικῆς τους ζωῆς, τὴ μεγαλωσύνη τῆς καρδιάς τους, ὥστε νὰ περικλείει μέσα της ὅλο τὸν κόσμο. Ἡ παρουσία τους στὴν Ἐκκλησία ἀποτελεῖ ὀρόσημο. Ἀπὸ τότε πὸ συνδέθηκαν οἱ Τρεῖς Ἱεράρχες με τὰ Ἑλληνικὰ Γράμματα ἡ ζωὴ τους ἐγινε σημεῖο ἀναφορᾶς, για ὅλους, ἰδιαίτερα για τοὺς νέους. Ἡ διδασκαλία τους και τὸ παράδειγμά τους ἐμπνεοῦν μικροὺς και μεγά-

λους. Οἱ τίμιοι ἀγῶνες τους για τὴν ἀλήθεια και τὸ δίκαιο γίνονται ὁδοδείκτες.

Τὸ πνεῦμα θυσίας πὸ διαποτίζει τὶς πράξεις τους ἀποτελεῖ μῆνυμα - πρόκληση για τὴν ἐγγωνετρικὴ ἐποχὴ μας. Καιρός, λοιπόν, νὰ ἀξιοποιήσουμε οἱ φυσικοὶ κληρονόμοι, ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες, τὸν ἀνεκμετάλλευτο μέχρι τώρα πατερικὸ θησαυρὸ.

(Τέλος)

6. Ἀρχιμ. Ἡλία Μαστρογιαννοπούλου, Οἱ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας και ὁ ἄνθρωπος, Ἐκδ. «ΖΩΗΣ», σελ. 29.

ΠΗΓΕΣ ΚΑΙ ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ

1. Ἀρχιμ. Ἰωάν. Ἀλεξίου, Ἀστέρες πολύφωτος, ἔκδ. ΖΩΗΣ, Ἀθήναι 1961.
2. Ἀρχιμ. Ἰωάν. Ἀλεξίου, Ὁ φλογερὸς μαχητῆς, ἔκδ. ΖΩΗΣ, Ἀθήναι 1961.
3. Ἀριστοτελείου Πανεπ. Θεσ/κης: Οἱ νέοι και οἱ τρεῖς Ἱεράρχαι, Θεσ/κη 1970.
4. Κων. Γρηγοριάδου, Παράδοση και Ἀγωγή, Ἀθήναι 1982.
5. Φ. Κουκουλέ, οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι ὡς παιδαγωγοί, Ἀθήναι 1952.
6. Ἀρχιμ. Ἡλία Μαστρογιαννοπούλου, Οἱ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας και ὁ ἄνθρωπος, ἔκδ. ΖΩΗΣ.
7. Δημ. Μπαλάνου, Οἱ πατέρες και οἱ συγγραφεῖς τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας, Ἀθήναι 1961.
8. Παν. Μπρατιώτου, Ἡ διὰ μέσου τῶν αἰῶνων ἐπιβίωσις τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, Ἀθήναι 1939.
9. Κων. Παπαρηγοπούλου, Ἱστορία τοῦ Ἑλλην. Ἔθνους, τόμ. Β'.
10. Περιοδικά: Ἐκκλησία, Ἀκτίνες, Ἑλληνοχριστιανικὴ ἀγωγή.
11. Λ. Φιλίπιδου, Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι και τὰ ἰδανικά της παρ' ἡμῖν παιδείας, Ἀθήναι 1949.
12. π. Κων. Φύσκα, Οἱ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν ἐποχὴν μας, Ἀθήναι 1967.

«ΝΕΑΝΙΚΟΙ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ»

γραμμένο ἀπὸ νέους για νέους,
μαθητὲς Λυκείου και φοιτητὲς

Διμηνιαῖο περιοδικὸ τῆς Ἐκκλησίας μας,
ἐκδοση τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας. Στὶς 32
ἐγχρωμὲς σελίδες του οἱ νέοι βρίσκουν ἐνδιαφέροντα
θέματα. Τιμᾶται μόνο 100 δρχ.

Ζητήστε το ἀπὸ τὴν Ἱερά Μητρόπολη και
τοὺς κεντρικοὺς ναοὺς.

Η ΙΓ' ΚΑΤΗΧΗΣΙΣ ΠΡΟΣ ΦΩΤΙΖΟΜΕΝΟΥΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΚΥΡΙΛΛΟΥ ΙΕΡΟΣΟΛΥΜΩΝ

Τοῦ κ. Νικ. Κ. Δρατσέλλα, Θεολόγου

ΙΑ'. Ὁ ἅγιος Κύριλλος παρατηρεῖ ὅτι, ἐὰν ἀνα-
τρῆξῃ τις εἰς τὰς ἐρμηνείας, αἱ ὁποῖαι ἐδόθησαν ὑπὸ
τῶν πρὸ αὐτοῦ πατέρων τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν ἔκχυ-
σιν ὕδατος καὶ αἵματος ἐκ τῆς κεντηθείσης πλευρᾶς
τοῦ Ἰησοῦ, θὰ ἀνεύρη καὶ ἄλλας πολλὰς τοιαύτας.
Ταύτας παρασιωπᾷ, καθ' ὅσον ἐθεώρησεν ἐπαρκεῖς
ὄσας ἤδη ἀνέφερε καὶ διὰ μὴ γίνῃ φορτικὸς εἰς αὐ-
τοὺς δι' ὧν ἔλεγε. Θὰ ἦτο δὲ δυνατόν νὰ ἐγίνοντο
φορτικὰ ταῦτα, ἐὰν συνέχιζε νὰ ὁμιλῇ περὶ τῶν ἐρμη-
νειῶν τῶν ἀποδοθεισῶν εἰς τὴν ἔκχυσιν αἵματος καὶ
ὕδατος ἀπὸ τὴν πλευρὰν τοῦ Ἰησοῦ μετὰ τὸν λογι-
σμὸν αὐτῆς, παρ' ὅλον ὅτι ἐθεώρει ἀδύνατον τὸ νὰ
ἀποκάμουν οἱ κατηχούμενοι ἀκούοντες διεξοδικῶς τὰ
διαδραματισθέντα εἰς τὴν Σταύρωσιν τοῦ Ἰησοῦ, ὁ
Ὅποιος ἐστέφθη ἀπὸ δόξαν ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ, μάλι-
στα δὲ ἐπὶ τοῦ παναγίου λόφου τοῦ Γολγοθᾶ. Ἄλλοι
πιστοὶ ἀκούουν ἀπλῶς ἐκ τοῦ μακρόθεν τὰ διαδραμα-
τισθέντα ἐν τῷ Γολγοθᾶ ἐνῶ ὁ ἅγιος Κύριλλος καὶ οἱ
κατηχούμενοι ὡς κατοικοῦντες εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ ἠ-
δύνατο καὶ νὰ βλέπουν διὰ τῶν ἰδίων αὐτῶν ὀφθαλ-
μῶν τὸν ἱερὸν βράχον, ἐπὶ τοῦ ὁποίου διεδραματίσθη
τὸ Θεῖον Πάθος καὶ νὰ ψηλαφοῦν τούτον διὰ τῶν
ἰδίων αὐτῶν χειρῶν¹⁶¹. Κατὰ συνέπειαν οὐδεὶς ἐξ αὐ-
τῶν ἐπιτρέπεται νὰ ἀποκάμῃ ὅταν ἀκούῃ περὶ τοῦ
γεγονότος τῆς Σταυρώσεως.

Εἰς τὸ ἐξῆς ὁ λόγος τοῦ ἁγίου ἀποβάλλει τὸ ἀπο-
λογητικὸν ὕφος καὶ καθίσταται διδακτικὸς, πλήρης ἠ-
θικῶν προτροπῶν. Ὁ ἅγιος Κύριλλος καλεῖ τοὺς κα-
τηχούμενους νὰ ἀναλάβουν τὰ πνευματικὰ ὄπλα τῆς
πίστεως ἐναντίον τῶν ἐχθρῶν τοῦ Σταυροῦ καθιστά-
μενοι οὕτως ὑπερασπισταὶ Αὐτοῦ. Ζητεῖ νὰ στήσουν
τρόπαιον κατὰ τῶν ἀμφισβητούντων τὴν δύναμιν τοῦ
Ἰσταυρωμένου, ἐκ τῶν ὁποίων οἱ μὲν Ἰουδαῖοι ἐ-
σκανδαλίζοντο προβάλλοντες ὡς ἐπιχείρημα τὸ ὅτι ὁ
Μεσσίας δὲν ἦτο δυνατόν νὰ κρεμάται ἐπὶ τοῦ Σταυ-
ροῦ καθ' ὅσον πᾶς Ἰσταυρωμένος ἦτο καὶ βδέλυγμα
συμφώνως πρὸς τὴν ἐξῆς διάταξιν τοῦ Δευτερονο-
μίου: «κακατηραμένος ὑπὸ Θεοῦ πᾶς κρεμάμενος ἐπὶ
ξύλου»¹⁶², οἱ δὲ Ἕλληνες ἐθεώρουν ὡς μωρίαν τὸ ὅτι
εἰς Θεὸς δὲν ἠδύνατο νὰ νικήσῃ τοὺς ἐχθροὺς Αὐ-
τοῦ¹⁶³. Ὡς «τρόπαιον» ἠγνῶει τὴν πίστιν τῶν ἀπλῶν
χριστιανῶν εἰς τὴν δύναμιν, ἢ ὁποῖα ἐκπηγάξει ἐκ
τοῦ Σταυροῦ. Ὁ ἅγιος πατὴρ προτρέπει τοὺς κατη-

χουμένους νὰ κάμουν τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ διὰ
τῆς χειρὸς αὐτῶν, ὅταν διαλέγωνται μετ' ἀπίστων ἀν-
θρώπων περὶ τῆς ἰσχύος τῆς ἐκπορευομένης ἐκ τοῦ
Σταυροῦ τοῦ Χριστοῦ καὶ οὕτω θὰ φιωθῇ ἐκεῖνος, ὁ
ὁποῖος δὲν πιστεύει εἰς τὸν Σταυρόν. Δὲν πρέπει δὲ
νὰ αἰσχνώνεμεθα νὰ ὁμολογῶμεν τὸν Σταυρόν, ἐφ' ὅ-
σον αἱ ἀγγελικαὶ δυνάμεις καυχῶνται περὶ αὐτοῦ. Ὁ
ἅγιος πατὴρ ἀναφέρει τὸ περιστατικόν, συμφώνως
πρὸς τὸ ὁποῖον, ὅτε ἦλθον αἱ Μυροφόροι εἰς τὸν τά-
φον τοῦ Ἰησοῦ, ἄγγελος εἶπεν εἰς αὐτάς: «μὴ φοβεῖ-
σθε ὑμεῖς· οἶδα γὰρ ὅτι Ἰησοῦν τὸν Ἰσταυρωμένον
ζητεῖτε»¹⁶⁴. Ὁ ἅγιος πατὴρ τονίζει μετ' ἐμφάσεως ὅτι
ὁ ἄγγελος ἠδύνατο νὰ εἶπῃ: «οἶδα ὃν ζητεῖτε, τὸν ἐ-
μὸν δεσπότην»¹⁶⁵, ἀλλὰ ἀντὶ αὐτοῦ προετίμησε νὰ εἶ-
πῃ: «οἶδα τὸν Ἰσταυρωμένον»¹⁶⁶. Ἡ ἔμφασις ἢ δοθεῖ-
σα ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου εἰς τὸ γεγονός τῆς Σταυρώσεως
ἀποδεικνύει κατὰ τὸν ἅγιον Κύριλλον ὅτι ὁ Σταυρὸς
τοῦ Χριστοῦ ἀποτελεῖ στέφανον διὰ τοὺς πιστοὺς καὶ
ὄχι ἀτιμίαν.

Ἐν συνεχείᾳ ὁ λόγος τοῦ ἁγίου προσλαμβάνει ἀ-
πολογητικὸν καὶ διδακτικὸν ὕφος. Ἐπιδιώκει νὰ ἀνα-
τρῆξῃ ἐκ νέου εἰς τὰς προφητικὰς μαρτυρίας περὶ τῆς
Σταυρώσεως τοῦ Σωτῆρος. Διὰ τὸ ὅτι Ἰσταυρώθη ὁ
Κύριος, ἀνεφέρθησαν πᾶσαι αἱ μαρτυρίαι ἐκ τῆς Πα-
λαιᾶς Διαθήκης. Ὁ τόπος τοῦ Γολγοθᾶ, εἰς τὸν ὁ-
ποῖον διεδραματίσθησαν τὰ γεγονότα τῆς Σταυρώ-
σεως, εὐρίσκειται ἐνώπιον τῶν ὀφθαλμῶν τῶν κατη-
χουμένων καὶ ἀποτελεῖ ἀκαταμάχητον τεκμήριον τῆς
ἱστορικότητος τῶν διαδραματισθέντων. Τοῦτο ἀνα-
γνωρίζουν οἱ κατηχούμενοι καὶ ἐπικροτοῦν.

(Συνεχίζεται)

161. Σημείωσις: Οἱ λόγοι τοῦ ἁγίου Κυρίλλου, κατὰ τοὺς
ὁποίους «ἄλλοι μὲν γὰρ ἀκούουσι μόνον, ἡμεῖς δὲ καὶ βλέ-
πομεν καὶ ψηλαφῶμεν» (ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 162, 28-29) ἀπο-
δεικνύουν καθ' ἡμᾶς ἐμμέσως, πλὴν σαφῶς, ὅτι αἱ Κατηχή-
σεις τοῦ ἁγίου Κυρίλλου Ἱεροσολύμων πρὸς Φωτιζομένους
ἐξεφωνήθησαν εἰς τοποθεσίαν ἐγγὺς τοῦ Γολγοθᾶ, τὸν ὁ-
ποῖον οἱ κατηχούμενοι ἠδύνατο νὰ βλέπουν, ὡς προϋποθέ-
τει τὸ ἐν λόγῳ κείμενον τοῦ ἱεροῦ πατρὸς.

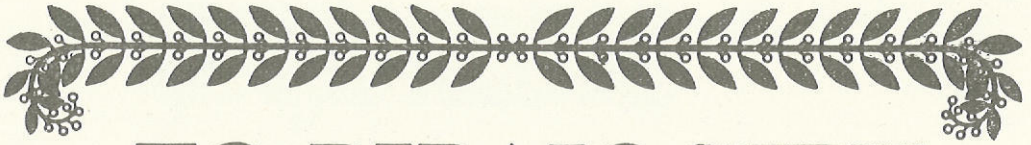
162. Δευτ. 21,23, Πρβλ. Α' Κορ. 1,23.

163. Πρβλ. Α' Κορ. 1,23.

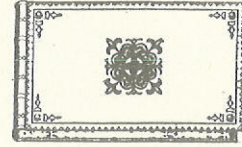
164. Πρβλ. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 162,35, Μαθ. 28,5.

165. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 162,36.

166. ΒΕΠΕΣ τ. 39, σελ. 162,37.

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

Μητροπολίτου Δημητριάδος Χριστοδούλου
ΤΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑ Σ' ΕΝΑΝ ΑΞΙΟΠΡΕΠΗ ΘΑΝΑΤΟ

Κάθε όμιλία που κάνει ο Σεβ. Δημητριάδος κ. Χριστοδούλος στην Έπαρχία του, έχει την καλή συνήθεια να την τυπώνει σε βιβλιαράκι. Έτσι μπορούν να γευόνται και άλλοι τις πολυσήμαντες πάντοτε θέσεις που αναπτύσσει πάνω σε σύγχρονα προβλήματα της Έκκλησίας, του Έλληνισμού και γενικότερα του ανθρώπου.

Θά έλεγα, ότι οι έντυπες αυτές όμιλίες αποτελούν Γενικές Έγκυκλίους της καθόλου Όρθοδοξίας, μιάς και «τò δικαίωμα σ' έναν αξιοπρεπή θάνατο» για πρώτη φορά τεκμηριωμένα αναλύεται και παρουσιάζεται, θεμελιωμένο εκκλησιαστικά, πατερικά.

Μ' αυτό τον εύλογο τρόπο, τò Σώμα της Έκκλησίας είναι ενήμερο στην επικαιρότητα με τις διαχρονικές ρίζες του. Και μπορεί να κατευθύνεται σωστά, ακούγοντας ή διαβάζοντας τò λόγο ενός Ίεράρχη, που άρθρώνει, πραγματικά, λόγο με μοναδική σαφήνεια, άμεσότητα, καλλιπέπεια και θεολογικό δυναμισμό.

Άρχμ. Φιλόθεου Φάρου

ΕΡΩΤΟΣ ΦΥΣΙΣ

Στ' αλήθεια, μάς καταπλήσσει συνέχεια ο π. Φιλόθεος με τις μοντέρνες, ρηξικέλευθες, εύστοχες, αλλά και επίκαιρες ιδέες του, της ποιμαντικής ψυχολογίας. Που είναι όμως τόσο από παλαιά γνωστές αλλά και διαχρονικά αναλλοίωτες, όσο είναι οι Πατέρες της Έκκλησίας. Γιατί από την ανεξάντλητη σοφία και αγάπη των Πατέρων αρδεύει ο σ. όλο τò χρυσάφι αυτών που υποστηρίζει, επιχειρηματολογώντας στα βιβλία του, στα κείμενά του και στις όμιλίες του.

Ο π. Φιλόθεος και στο βιβλίο του αυτό πραγματοποιεί μιά επώδυνη ανατομία της παθογένειας των ανθρωπίνων σχέσεων —σε όλα τὰ επίπεδα— που υπάρχουν σήμερα. Και σαν σε καθρέφτη, με σπάνια ειλικρίνεια, καθαρότητα σκέψης, αλλά και πόνο πνευματικό, φανερώνει παρανοήσεις, έκτροπές και διαστρεβλώσεις που έχουν οδηγήσει την ψυχή του ανθρώπου σε ύπαρξιακά, κοινωνικά και ψυχολογικά αδιέξοδα.

Οι αιτίες αυτού του αδιέξοδου και της σύγχυσης των σχέσεων είναι πάρα πολλές. Άλλες γνωστές και

άλλες άγνωστες. Κι ανάμεσά τους, βέβαια, ή παιδεία, ή άγνοια, ή άνελευθερία, ή δυϊσμός ψυχής και σώματος, οί παραμορφωτικές έμμονές, ή καταπίεση, ή εγωϊσμός, ή πνευματική τύφλωση, ή φόβος.

Τò σπουδαίο όμως είναι ότι ο συγγραφέας σ' όλα αυτά απαντάει και άποτολμάει και τις πρέπει λύσεις. Κι εκεί βρίσκεται ή σημαντικότητα του βιβλίου: Έχει γνωστική, χρηστική, συνάμα και πνευματική αξία τò βιβλίο. Δεν αφήνει, δηλαδή, τίποτα να αιώρείται ούτε να ύπονοείται. Άλλά με σύγχρονες ψυχολογικές, και όχι μόνο, γνώσεις και διαμέσου της Πατερικής Θεολογίας, προσφέρει τις κατευθύνσεις για την έξοδο από τις περιπλοκές των ανθρωπίνων σχέσεων του σήμερα.

Ευαγγέλου Π. Λέκκου

ΔΩΔΕΚΑ ΑΓΙΟΙ ΤΩΝ ΚΑΙΡΩΝ ΜΑΣ

Μικρό, εύχρηστο, συνοπτικό και αισθητικά ώραίο είναι τò καινούργιο βιβλίο του κ. Ευαγγέλου Π. Λέκκου, που περιλαμβάνει δώδεκα σύγχρονους άγίους της Όρθόδοξης Έκκλησίας.

Πρόκειται για μιά έκδοση της «Έπταλόφου» πολύ χρήσιμη, επειδή στις 168 σελίδες της προσφέρει άνάγλυφη και μέσα από άληθινούς βίους, την εικόνα της ζωής, της πίστης και της ελπίδας στον κόσμο. Άφου ή Έκκλησία συνεχίζει, όπως είναι γνωστό, τή λυτρωτική πορεία της άναδείχνοντας, όπως και στο παρελθόν, Άποστόλους, Όμολογητές, Ίεράρχες, Μοναχούς, Άναχωρητές, Άσκητές, Μάρτυρες, Όσίους και Άγίους.

Με άπλά, προσεγμένα λόγια και εκλαϊκευμένο περιεχόμενο, ώστε να γίνεται κατανοητό από τò σύνολο των άναγνωστών, οί «Δώδεκα άγιοι των καιρών μας» αποτελούν εγκόλπιο - συναξάρι, που πρέπει να χρησιμοποιήσει κάθε πιστός, ο οποίος επιθυμεί να βαδίσει στην αξιομίμητη ζωή των Άγίων. Έπειδή μέσα στις άρωματισμένες με άγιοκέρι και λιβάνι γραμμές του, μπορεί να διαπιστώσει ότι ή αγιότητα τελικά είναι κατορθωτό επίτευγμα από τόν κάθε χριστιανό, άρκει να ζηλώσει την καθαρή ζωή. Να έχει ταπεινώση και να βλέπει στο πρόσωπο του κάθε ανθρώπου τόν ίδιο τόν Θεάνθρωπο Ίησού.

Τò βιβλίο κοσμεύεται στο έξωφυλλο, αλλά και μέσα, με ώραιότατες έγχρωμες εικόνες, πολλές από τις οποίες έχει φιλοτεχνήσει ο άγιογράφος κ. Γεώργιος Κόρδης.

Φς

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

Τζάκ - Πότ

«Πρότο - Λόττο - Προπό» και φυσικά Προτολοτοπροπομανία» θα πρέπει να είναι οι λέξεις - κλειδιά της σύγχρονης Ελλάδας. Λέξεις που εκφράζουν και αντικατοπτρίζουν το πνεύμα της εποχής' το όποιο, είναι πνεύμα «τζόγου». Και ποιός ξέρει σε λίγο καιρό τί καινούργια, άραγε, παιχνίδια θα κυκλοφορήσουν και τί καινούργιος τζόγος θα πραγματοποιηθεί γύρω από αυτά;

Είναι αλήθεια πως το εύκολο χρήμα «θαμπώνει», έντυπωσιάζει και μάλιστα αν έρχεται μετά από ένα ή δύο «τζάκ - πότ» τόσο πιο μεγάλος ο ...θανασισμός! Αφήστε λίγο αυτά και ελάτε μαζί να άνιχνεύσουμε πίσω από την πρώτη είδηση του κάθε τυχερού νικητή. Ίπλόδρομος, καζίνο, χαροτοπαικτικές λέσχες και τζογαδόρικες συντροφίες συμπληρώνουν τη φρενιασμένη αναζήτηση στο κυνήγι της τύχης. Έκατομμύρια άτομα και δισεκατομμύρια χρήματα εμπλέκονται στη διαδικασία του παιχνιδιού. Αμέτρητες ελπίδες γεννιούνται για το πιθανό κέρδος. Πόσοι χτίζουν όνειρα για μια «άλλη» ζωή ή πόσοι ζούν τη φανταστική εκείνη εύφορία που μόνο στη σφαίρα του έξωπραγματικού μπορούν να αισθανθούν!

Πόσοι ζούν τη μεγάλη χίμαιρα και πέφτουν το βράδυ για να κοιμηθούν με την προσδοκία ότι το πρωί θα ξυπνήσουν διαφορετικοί, θα κερδίσουν, με άλλες δυνατότητες, άλλες προσδοκίες και άλλους στόχους. Και ποιοί παίζουν στο παιχνίδι αυτό; Όλοι. Οι φτωχοί για να άποκτήσουν όσα μόνο ένα «λαχείο» θα μπορούσε να τους εξασφαλίσει, ενώ οι πλούσιοι για να ζήσουν την ένταση της προσδοκίας ή να διασκεδάσουν την ανία τους.

Το εύκολο κέρδος είναι ένας δελεαστικός στόχος. Η αρχή της «ήσσονος προσπάθειας» ικανοποιεί την ανθρώπινη φύση και γι' αυτό γίνεται άποδεκτη -σε διαφορετικό βαθμό- από κάθε άτομο, από κάθε κοινωνία και από κάθε εποχή. Σήμερα, ίσως περισσότερο από άλλοτε, ή εύκολη ζωή προβάλλει ως ένα «πρότυπο» που υιοθετείται όλο και περισσότερο από όλο και περισσότερους, που πιστεύουν ότι σε μια κοινωνία διαβρωμένη, άδικη, με ανισότητες και αναξιοκρατία, δεν βρίσκει ανταπόκριση, αναγνώριση και ανταμοιβή ή προσπάθεια μέσα από την εργασία για το κοινωνικό ανέβασμά τους.

Τί σημαίνει όμως αυτή ή πρακτική για την κοινωνία μας, τί σχέψεις πρέπει να κάνουμε όταν βλέπουμε ότι ακόμη και παιδιά του Δημοτικού μετατρέπουν το μικρό τους χαρτζηλίκι σε «εξάρες» του ΛΟΤΤΟ

και προσδίνουν στο σχολείο την «περιφρονημένη χρησιμότητά του...»;

Άσφαλώς, όχι ιδιαίτερα αισιόδοξες, γιατί αυτές οι συλλογιστικές δεν οδηγούν προς μία πορεία δημιουργικής πράξεως, στην όποια θα έξαντλούσαν τον δυναμισμό τους, αλλά στην αναζήτηση μιάς χίμαιρας, δέσμοι της μοιρολατρίας και της άπραξίας. Που όμως οδηγείται μια κοινωνία που ένα μεγάλο τμήμα της αφήνεται στο κυνήγι της τύχης;

Άκούσατε, Άκούσατε!...

Οί πνευματικά καθυστερημένοι, αλλά και οί άνεργοι, οί άστεγοι και έν γένει οί έξωθημένοι στο περιθώριο της κοινωνίας μας «ένοχλούν» κατά τὰ φαινόμενα τους έξυπνους της MENSΑ, της όργάνωσης των ατόμων με έξαιρετικά ύψηλό δείκτη νοημοσύνης. Στο περιοδικό της όργάνωσης, που άπευθύνεται σε όσους έχουν βαθμό νοημοσύνης ύψηλότερο από 132 και άποτελούν το 2% του πληθυσμού, προβάλλονται διάφορες ...ρηξικέλευθες άπόψεις, όπως ότι «όσοι είναι πνευματικά άνάπηροι και δεν μπορούν να διαβιώσουν στις συνθήκες της σύγχρονης κοινωνίας, άμέσως μετά τη διάγνωση της άνικανότητάς τους, θα πρέπει να έξολοθρεύονται».

Στο άρθρο του ό Τζέισον Μπρέν, δικηγόρος και μέλος της MENSΑ, ύποστηρίζει ότι το μεγαλύτερο σφάλμα του Άδόλφου Χίτλερ δεν ήταν ό άφανισμός των έξι έκατομμυρίων Έβραίων, αλλά «το γεγονός ότι οί πράξεις του έμπόδισαν τη διαδικασία ένός όρθολογικού διαλόγου για τη δημιουργία μιάς κυριαρχικά άνώτερης φυλής»! Σε άλλο άρθρο, κάποιος Τζών Ίβανς τονίζει: «οί άστεγοι, στην πλειονότητά τους, είναι τόσο ήλίθιοι, τόσο νωθροί, τόσο τρελοί και άντικοινωνικοί, που δεν τους άξιζει καν να ζούν. Θα πρέπει να τους έγκαταλείψουμε», προσθέτει, ισχυριζόμενος ότι «ένα κομμάτι κρέας με ανθρώπινη μορφή, αλλά χωρίς μυαλό, δεν άποτελεί ανθρώπινη ύπαρξη»!

Ευτυχώς για την όργάνωση, βρέθηκαν πολλά μέλη της και συνδρομητές του περιοδικού που επέκριναν την σύνταξη ότι προωθεί φασιστικές άπόψεις, ένω συντάκτης του περιοδικού του όποίου το παιδί πάσχει από το σύνδρομο Ντάουν, άπειλησε με παραίτηση, αν δεν ύπάρξει άπολογητική επανόρθωση και αν δεν άπαγορευθεί ή δημοσίευση «άρθρων μίσους».

Η διεύθυνση του περιοδικού και οί συντάκτες των άρθρων, πάντως, έμφανίζονται κάθε άλλο παρά μετανοημένοι...